

การงานองเรือตามกฎหมายไทย

การงานองเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1. ความเป็นมาของการงานองเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

จากความเข้าใจเบื้องต้นทั่วไปนั้น การงานอง คือ การที่บุคคลหนึ่งส่งมอบ
ให้ทรัพย์สินไปอยู่ในความครอบครองของบุคคลหนึ่งเพื่อเป็นหลักประกันการชำระหนี้บางอย่างใดอย่าง
หนึ่ง โดยบุคคลผู้ส่งมอบทรัพย์สินให้ประกันนั้นจะต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น และส่งมอบ
ทรัพย์สินเป็นประกันหนึ่งของตนเองหรือประกันหนึ่งของบุคคลอื่นก็ได้ กฎหมายงานองในอดีตก่อนใช้
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น มีประกาศซึ่งมีผลเท่าพระราชบัญญัติคือ ประกาศเรื่องงานา
แลขายฝากที่ดิน รัตนโกสินทร์ ศก 118 มีความว่า

มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตรีศเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกัน
ว่า กฎหมายในเรื่องงานาแลขายฝากซึ่งมีอยู่แล้วนั้น ข้อความคลาดเคลื่อน
ไปไม่สมกับกาลสมัยที่เปลี่ยนแปลงมาโดยมาก บัดนี้จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้ออกประกาศแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเก่า เพื่อให้สมกับกาลสมัยดังต่อไปนี้

ข้อ 1. วิธีที่จะงานาแลขายฝากที่ดิน ให้มีหนังสือออกเป็นกรมธรรม์ทำ
ต่อหน้าเจ้าพนักงานตามข้อบังคับกฎหมาย ที่ได้วินิจฉัยมาที่ว่า สัญญาเช่นนี้
ต้องทำตั้งนั้นทุกประการ เมื่อไม่มีกรมธรรม์เป็นสำคัญแล้ว ห้ามมิให้ฟ้องอ้าง
ว่างานาแลขายฝากได้เลย

ข้อ 2. ในเรื่องงานาที่ดิน ถ้าผู้งานาไม่ส่งดอกเบี้ยขาดมาแต่ยังไม่ถึง 3 ปี
ให้ผู้รับงานามีอำนาจฟ้องเรียกต้นทูนแลดอกเบี้ยแลค่าเสียหายตามศาลจะเห็น
สมควร ศาลตัดสินกำหนดเงินเท่าไรผู้งานาไม่เสียให้แล้ว ให้ผู้รับงานาขอให้

ศาลขายที่ ๆ งานกันไว้ ได้เงินเท่าไรให้ช้แก่ผู้รับงานตามที่คาดคิดได้
กำหนดไว้ นั้น เหลือเพียงไรให้คืนให้ผู้งานไป ถ้าเงินไม่พอก็ให้ให้เงินไป
แก่ผู้รับงานทั้งหมด การงานนั้นเป็นเล็กกันไป

ข้อ 3. เมื่อผู้งานไม่ได้ออกเบี้ยขาดมา 3 ปีแล้ว กรรมสิทธิ์ที่ดินนั้น
อย่างไร้ดอกเบี้ยยังผู้รับงานโดยทันที ตามลาพังดังที่เป็นมา คือผู้รับงานจะ
อ้างว่าตนเป็นเจ้าของยังไม่ได้ กว่าผู้งานจะได้ส่งที่ให้แก่ผู้รับงานโดย
ยินยอมหรือว่าศาลจะตัดสินดังนั้น

ห้ามไม่ให้ศาลตัดสินให้ที่เป็นสิทธิ์แก่ผู้รับงาน แม้ว่าผู้งานมีเงินมาไม่
ครบทั้งต้นทุนดอกเบี้ยแลค่าเสียหายทั้งปวงถ้วนทุกอย่าง ในเวลาที่ก่อนศาล
หนึ่งศาลใดได้ตัดสิน

ข้อ 4. ถ้าผู้งานไม่ได้ส่งดอกเบี้ยสามปี ไม่มีเงินมาไถ่ดังที่กล่าวไว้
ในมาตรา 3 แล้ว จึงให้ศาลตัดสินให้ที่นั้นเป็นสิทธิ์แก่ผู้รับงาน

ข้อ 5. ในการงานที่ดิน ถ้ามีข้อสัญญากันว่าจะให้หลุดเป็นสิทธิ์แก่ผู้รับ
งานได้ก่อนสามปี อย่างไร้วินิจฉัยให้ที่นั้นเป็นสิทธิ์แก่ผู้รับงานภายในสามปีเลย
เว้นไว้แต่คู่ความจะยอมกันเอง

ข้อ 6. ในการขายฝากที่ดิน ถ้ามีข้อสัญญาจะให้ไถ่ที่ได้เกินกว่า 10 ปีไป
อย่างไร้วินิจฉัยว่าไถ่ได้เมื่อพ้น 10 ปีไปเลย

ข้อ 7. ที่กล่าวว่างานหรือขายฝากที่ดินนี้ ให้เข้าใจว่างานหรือขายฝาก
ที่ดินแลโรงเรือน ต้นผลไม้ หรือสิ่งอื่นที่ติดอยู่กับดิน ซึ่งเรียกว่าของพึงเคลื่อนที่
ไม่ได้ตามที่จะสัญญากันนั้นเทอญ

ข้อ 8. ประกาศนี้ให้ใช้ได้ตั้งแต่วันที่ได้ลงประกาศนี้ไปแต่ไม่ให้นำใช้ในการที่
เสร็จไปแล้ว

ส่วนรายละเอียดอธิบายว่าอย่างไรเป็นงาน ขายฝาก หรืองานอนั้นอาศัย
คำพิพากษาฎีกาวินิจฉัย ในเรื่องงานหรือขายฝากที่ดินที่ทำกันก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ต้องบังคับตามประกาศเรื่องงานและขายฝากที่ดิน ร.ศ. 118 ซึ่งศาลฎีกาได้ตัดสินเป็น

ยุติว่า มีประเพณีมาแต่แรกให้คู่สัญญาประพติดต่อกันมาว่าเป็นจำนำหรือขายฝาก แม้ในสัญญาเป็นอย่างอื่นก็ต้องถือตามกิริยาที่ประพติดต่อกัน การทำสัญญาจำนำที่ดินก่อนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วมอบที่ดินให้ทำต่างดอกเบี้ย ถือเป็นเรื่องขายฝาก แม้สัญญาจะระบุว่าจำนำ แต่ประพติดต่อกันเป็นขายฝากแล้ว ภายหลังใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ไม่ทำให้สัญญากลับเป็นจำนำหรือจำนอง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 133/2490 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1044/2492)

ถ้าสัญญาจำนำหรือขายฝากนี้กระทำภายหลังใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ต้องถือตามสัญญาที่จดทะเบียน ไม่ถือตามที่ประพติดกันต่อไปแล้ว แม้เป็นการจำนำหรือขายฝากมาก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถ้าต่อมาใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีการทำสัญญาจดทะเบียนเพิ่มเติมต่อกัน ต้องถือตามที่จดทะเบียน¹

จากที่ปรากฏตามประกาศเรื่องจำนำและขายฝากที่ดิน ร.ศ. 118 ซึ่งกล่าวถึงแต่กรณีการนำของที่ดินอันเป็นอสังหาริมทรัพย์มาประกันการชำระหนี้ แต่ก็ยังไม่ปรากฏว่ามีการกล่าวถึงการนำเรือซึ่งเป็นสังหาริมทรัพย์ประเภทหนึ่งมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้แต่อย่างใด แนวคิดการนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ขึ้นเพื่อให้เกิดความมั่นใจกับเจ้าหนี้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวจะยังคงอยู่ในสภาพที่ปลอดภัยไม่บุบสลายหรือสูญหายทำให้มูลค่าของทรัพย์สินดังกล่าวไม่คุ้มมูลหนี้ที่เป็นประกันนั้น หรือถูกจำหน่ายจ่ายโอนไปจนเจ้าหนี้ไม่อาจติดตามหาทรัพย์สินดังกล่าวและใช้สิทธิในฐานะเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันได้ จึงได้มีการส่งมอบทรัพย์สินดังกล่าวให้อยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้ตลอดเวลาที่ทรัพย์สินนั้นเป็นหลักประกัน และเนื่องจากที่ดินเป็นทรัพย์สินที่มีอาจเคลื่อนที่ได้ ตลอดจนมีทะเบียนควบคุมการจำหน่ายจ่ายโอนหรือ

¹ พจน์ นุชปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยค้ำประกันจำนอง จำนำ สิทธิยึดหน่วงและบูรณสิทธิ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นิติบรรณการ, 2525), หน้า 173-176.

การเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ ทะเบียนดังกล่าวจึงเป็นเสมือนการประกาศถึงสถานะและข้อผูกพันทางกฎหมายของทรัพย์ดังกล่าว ซึ่งผู้ที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบก่อนได้ การส่งมอบการครอบครองจึงไม่ใช่สาระสำคัญที่จะสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นกับเจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันได้ดีเท่ากับการยึดถือหลักฐานทางทะเบียนที่ได้มีการจดทะเบียนโดยชอบด้วยกฎหมายแจ้งสถานะความเป็นเจ้าหนี้อันมีที่ดินดังกล่าวเป็นประกันซึ่งบุคคลอื่นใดผู้ที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องย่อมมีโอกาสตรวจสอบข้อเท็จจริงดังกล่าวได้จากหลักฐานทะเบียนนี้

อย่างไรก็ดี ในอดีตก็มีการซื้อขายที่ดินที่มีการนำเรืออันเป็นสังหาริมทรัพย์ประเภทหนึ่งมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ในรูปของการจำนองที่ต้องมีการส่งมอบการครอบครอง ปรากฏตามคำพิพากษาฎีกาที่จะกล่าวนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 665/2472 นายเด็ก โรจท์ นางเขียว จำเลย นางอิน ผู้ร้อง

เดิมสามีจำเลยได้ทำสัญญาต่ออาเภอ จำนำเรือลอม 1 ลำ ไว้แก่โรจท์เป็นเงิน 200 บาท สัญญาจะไถ่คืนภายใน 3 ปี สามีจำเลยตาย จำเลยเป็นผู้รับมรดก โรจท์จึงฟ้องขอให้ไถ่เรือคืน จำเลยรับว่า ได้จำนำเรือแก่โรจท์จริง ยอมให้เรือเป็นกรรมสิทธิ์แก่โรจท์

ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยส่งเรือลอมมาให้แก่โรจท์ตามที่จำเลยยอมรับ แต่จำเลยไม่ส่งเรือ โรจท์จึงนำเจ้าพนักงานยึดเรือ ผู้ร้อง ร้องว่า ผู้ร้องเป็นเจ้าของจำเลยตามคำพิพากษาขอเฉลี่ยเงินที่ขายทรัพย์ได้และคัดค้านว่าโรจท์ไม่มีสิทธิยึดเรือชำระหนี้คนเดียว เพราะการจำนำทำไม่ถูกต้องตามมาตรา 747 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ศาลชั้นต้นสั่งว่า เรือลำนี้จำนำแก่โรจท์ให้เรือเป็นของโรจท์ ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าเป็นการจำนองก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พิพากษายืน

ผู้ร้องฎีกาว่า ตามกฎหมายเดิม ถ้าผู้รับจำนองไม่ยึดถือหรือปกครองทรัพย์ที่จำนองไว้จะเอาทรัพย์นั้นเป็นกรรมสิทธิ์แต่ผู้เดียวไม่ได้ (ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 146/2466)

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า สามีจำเลยจำนำเรือพิพาทนี้ไว้แก่โรงทก แต่โรงทกปล่อยให้จำนำ
 ปกครองเรือนี้อยู่ตามเดิม การรับจำนำสังหาริมทรัพย์นั้น ผู้รับจำนำจะมีสิทธิเหนือทรัพย์ที่จำนำ
 ก็ต่อเมื่อผู้รับจำนำได้ยึดถือปกครองทรัพย์นั้นไว้ เมื่อผู้รับจำนำมิได้รับมอบสังหาริมทรัพย์ที่จำนำ
 ไว้ ถึงแม้ผู้จำนำและผู้รับจำนำจะได้ทำหนังสือสัญญาจำนำไว้ต่อกันก็ดี สัญญานั้นหาตัดสิทธิ
 เจ้าหนี้อื่นไม่ โรงทกยังไม่มีสิทธิจะยึดเอาเรือไว้ชำระหนี้ก่อนผู้ร้อง ที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า
 สัญญาจำนำทำก่อนเข้าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงไม่ฟังคำคัดค้านของผู้ร้องนั้น กรรมการ
 เห็นว่า กฎหมายเดิมก่อนประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็มีหลักตั้งวินิจฉัยมาแล้ว
 ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 506/2461 ระหว่าง นายฉัตร โรงทก นางทรัพย์ จำเลย นางละม้าย
 ผู้ร้อง จึงพิพากษากลับให้ผู้ร้องได้รับส่วนเฉลี่ยจากการขายทอดตลาดเรือลำนี้ ²

เนื่องจากเรือก็จัดเป็นสังหาริมทรัพย์พิเศษเฉพาะที่เจ้าหนี้ผู้รับไว้เป็นหลักประกันการ
 ชำระหนี้ อาจไม่ได้มีความรู้ ความชำนาญหรือความจำเป็นในอันที่จะใช้เรือดังกล่าว จึงอาจรับ
 มาเป็นหลักประกันในความครอบครองแล้วแต่ไม่ได้นำออกใช้ประโยชน์แต่อย่างใด สมควรที่จะ
 ให้ลูกหนี้เจ้าของเรือผู้นำมาเป็นประกันนำออกประกอบการหาประโยชน์ (ในกรณีปรากฏว่า
 ลูกหนี้ได้ใช้เรือเพื่อประกอบการอันเป็นปกติธุระของตน) เพื่อหารายได้มาชำระหนี้ซึ่งจักเป็น
 การดีกว่า ประกอบกับเรือแม้จะเป็นสังหาริมทรัพย์แต่ก็เป็นสังหาริมทรัพย์ที่มีทะเบียนควบคุม
 (ตามพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481) ความเป็นไปได้ในการตรวจสอบสถานะทางกฎหมาย
 ตลอดจนความผูกพันทางกฎหมายของเรือดังกล่าว จึงสามารถทำได้ในลักษณะเดียวกับที่ดิน การ
 นำเรือมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ต่อมานั้นจึงอยู่ในรูปของการจำนองโดยอยู่ภายใต้บังคับของ
 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 12 เรื่อง จำนอง โดยถือเสมือนว่าเรือซึ่ง
 มีลักษณะตามที่กฎหมายกำหนดนั้นสามารถจำนองได้และมีผลบังคับได้เช่นเดียวกับการจำนอง

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 314-315.

อสังหาริมทรัพย์ การนำเรือมาเป็นหลักประกันจึงสามารถประกาศให้สาธารณชนรับทราบได้โดย การจดทะเบียนจำนองไว้ในทะเบียนเรือโดยมิต้องส่งมอบการครอบครองเรืออันเป็นหลักประกัน ดังกล่าวแก่ผู้รับจำนอง การให้ลักษณะกฎหมายจำนองแก่การนำเรือมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้จึงสมประโยชน์ทั้งผู้รับจำนองและผู้จำนองทั้งสองฝ่าย

ในปัจจุบันได้มีการตราพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ขึ้นมาเป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อใช้บังคับแก่การจำนองเรือ จึงจัดได้ว่ามีกฎหมายเกี่ยวกับการจำนองเรือทั้งที่เป็นกฎหมายเฉพาะและกฎหมายทั่วไป โดยกฎหมายทั่วไป ได้แก่ บทบัญญัติ เรื่องการจำนอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั่นเอง แต่เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ การจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 มิได้ต้องการให้เกิดความซ้ำซ้อนในผล บังคับทางกฎหมายอันเกี่ยวกับการจำนองเรือ หากแต่ประสงค์ให้การจำนองเรือตามกฎหมาย ของประเทศไทยมีความเป็นสากลทัดเทียมนานาประเทศมากขึ้น อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติเรื่อง การจำนองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ยังคงมีการใช้บังคับกับเรือในบางประเภท ทั้งนี้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด การศึกษาในตอนต่อไปนี้เพื่อให้ทราบถึงลักษณะทั่วไป ของการจำนองเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือ และบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ตามลำดับ

2. ลักษณะทั่วไปของการจำนองเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ลักษณะทั่วไปของการจำนองเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แยก พิจารณาสาระสำคัญได้ดังนี้

- ก. ขอบเขตการใช้บังคับ
- ข. บททั่วไปว่าด้วยการจำนองเรือ

ก. ขอบเขตการเข้าบังคับ

การจ้างเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 703 (1) กำหนดให้เรือกำปั่นหรือเรือที่มีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟ หรือเรือยนต์ที่มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไปสามารถนำมาจ้างกันได้ ซึ่งขนาดระวางของเรือดังกล่าวไม่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติการจ้างเรือและบูรณสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 การจ้างเรือที่มีขนาดระวางมากกว่า 6 ตัน แต่ไม่ถึง 60 ตันกรอส นั้นยังอยู่ในบังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กรณีเป็นเรือไทย เรือดังกล่าวจักต้องมีใบทะเบียนเรือกำกับตามพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 ใบทะเบียนเรือย่อมแสดงให้เห็นถึงสัญชาติของเรือ และเมื่อเป็นเรือไทยก็ย่อมมีสิทธิใช้ธงชาติไทยได้ เรือล่าวัดที่มีใช้เรือไทย ย่อมไม่มีสิทธิใช้ธงชาติไทย (มาตรา 51 พระราชบัญญัติเรือไทยฯ) ด้วยเหตุผลว่าเรือเป็นทรัพย์สินที่มีลักษณะพิเศษเคลื่อนที่ผ่านพรมแดนหรืออธิปไตยของรัฐหลาย ๆ รัฐ รัฐจึงต้องให้ความสำคัญควบคุมดูแลเป็นพิเศษ ใบทะเบียนเรือไทยจะมีรายการเกี่ยวกับ ชื่อเรือ ชื่อเมืองท่าที่เรือนั้นจดทะเบียนและชื่อผู้ควบคุมเรือ ประเภทของเรือ ชื่อผู้ ชื่อเจ้าของผู้ที่ต่อเรือนั้น รายการตรวจเรือ รายการแสดงการได้กรรมสิทธิ์ตามที่ปรากฏในคาร์บริง ชื่อ ที่อยู่ และอาชีพการงานของผู้ที่ลงทะเบียนเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ ถ้าเป็นห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจำกัด ให้มีชื่อและที่อยู่ของผู้จัดการหรือกรรมการด้วย (มาตรา 14 พระราชบัญญัติเรือไทยฯ)

การจ้างเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น จะต้องทำให้ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายกำหนดด้วยเช่นเดียวกับการจ้างเรือตามพระราชบัญญัติการจ้างเรือและบูรณสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 โดยการจ้างเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นมีหลักเกณฑ์บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 มาตรา 36 โดยให้ทำสัญญาจ้างเรือไทยเป็นหนังสือตามแบบพิมพ์ของกรมเจ้าท่า และจดทะเบียนการจ้างต่อหน้านายทะเบียนเรือประจำเมืองท่าขึ้นทะเบียนของเรือนั้น

ข. บททั่วไปว่าด้วยการจำนองเรือ

การจำนองเรือซึ่งถือเป็นหนี้อุปกรณ์นั้นย่อมมีขึ้นได้เพื่อประกันการชำระหนี้ประชาชนอันจักต้องเป็นหนี้ที่สมบูรณ์ กล่าวคือ หนี้ประชาชนซึ่งมีเรือจำนองเป็นประกันนั้นจักต้องไม่ใช่หนี้ที่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามโดยกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือหนี้ที่เกิดจากการแสดงเจตนาวิปริต กระทำผิดแบบที่กฎหมายกำหนด³ หรือหนี้ที่ไม่สมบูรณ์เพราะเหตุอื่นใดก็ตามหนี้ประชาชนซึ่งเป็นหนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไขก็สามารถจำนองเรือเป็นประกันการชำระหนี้เหล่านี้ได้ นอกจากนี้ หนี้ประชาชนอันเกิดจากการทำด้วยความสำคัญผิด หรือถูกหนี้เป็นคนที่ไร้ความสามารถ ก็อาจจำนองเรือเป็นประกันการชำระหนี้ดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตาม ผู้จำนองเรือเป็นประกันการชำระหนี้จักต้องรู้ถึงเหตุดังกล่าวในขณะที่เข้าทำสัญญาจำนองเรือด้วย มิฉะนั้นผู้จำนองเรือย่อมยกเหตุความไม่สมบูรณ์ของหนี้ประชาชนขึ้นต่อสู้อันจักทำให้ผู้จำนองเรือไม่ต้องผูกพันรับผิดชอบในการประกันการชำระหนี้ดังกล่าว

ผู้ที่มีสิทธิในเรือมาจำนองได้นั้นจะต้องปรากฏด้วยว่าเป็นเจ้าของผู้มึกรรมสิทธิ์โดยชอบด้วยกฎหมายในเรือดังกล่าว เพราะถ้ามีการบังคับจำนองเรือโดยการขายทอดตลาดหรือบังคับเอาเรือหลุดเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้รับจำนองเรือแล้วจะต้องมีการโอนกรรมสิทธิ์เรือดังกล่าว หากผู้จำนองเรือไม่ใช่เจ้าของเรือย่อมก่อให้เกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์เรือดังกล่าวขึ้นอีกอันจักทำให้ข้อพิพาทเรื่องจำนองต้องยืดเยื้อออกไปอีก หากเจ้าของเรือมีกรรมสิทธิ์ในเรือภายในบังคับเงื่อนไขใด เจ้าของเรือย่อมจำนองเรือนั้นได้ภายในบังคับเงื่อนไขเช่นว่านั้น อย่างไรก็ตาม เจ้าของเรืออาจจำนองเรือประกันการชำระหนี้ให้บุคคลอื่นก็ได้

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 50-63.

หนี้ประธานรายเดียวอาจมีเรือลำเดียวหรือหลายลำจ้างเองเป็นประกันการชำระหนี้ขึ้นก็ได้ โดยคู่สัญญาจะต้องตกลงกันว่าผู้รับจ้างเรือจะใช้สิทธิบังคับเรือตามลำดับที่ระบุไว้ และตกลงกันว่าเรือแต่ละลำประกันการชำระหนี้เท่าไร กรณีที่มีได้ระบุอันดับในการบังคับจ้างเอง และมีได้จ้างเองเป็นประกันแยกจำนวนเงินเป็นส่วนเฉพาะไว้ ผู้รับจ้างเรือจะเลือกบังคับจ้างเองรายใดก็ได้ แต่ถ้าบังคับจ้างเองเรือพร้อมกันหลายรายต้องแบ่งภาระหนี้กระจายไปตามส่วนแห่งราคาเรือที่จ้างเองทุกราย โดยให้ผู้จ้างเองเรือแต่ละรายแบกภาระจ้างเองเท่ากันตามส่วนแห่งราคา 4

เรือที่นำมาจ้างเองประกันการชำระหนี้แล้ว ย่อมสามารถนำไปจ้างเองประกันการชำระหนี้ให้บุคคลอื่นในระหว่างที่สัญญาจ้างเองอันก่อนยังมีอายุอยู่ก็ได้ กล่าวคือ เรือลำเดียวย่อมนำไปจ้างเองประกันการชำระหนี้ได้หลายราย ลำดับผู้รับจ้างเองในการได้รับชำระหนี้ที่ได้จากการบังคับจ้างเองย่อมเป็นตามลำดับวันและเวลาที่จดทะเบียน โดยผู้รับจ้างเองที่ได้จดทะเบียนจ้างเองก่อนย่อมได้รับชำระหนี้ก่อนผู้รับจ้างเองที่จดทะเบียนจ้างเองภายหลัง การจ้างเองเรือย่อมครอบคลุมไปถึงทรัพย์สินทั้งปวงอันติดพันอยู่กับเรือที่ติดจ้างเองแต่ไม่ครอบคลุมถึงดอกผล เช่น ค่าระวางเรือ เว้นแต่เมื่อผู้รับจ้างเองเรือจะได้บอกกล่าวแก่ผู้จ้างเองเรือหรือผู้รับโอนเรือนั้นแล้วว่าตนประสงค์จะบังคับจ้างเองไปถึงด้วย

สัญญาจ้างเองเรือต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยแบบการจดทะเบียนจ้างเองเรือนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 ซึ่งได้กล่าวไว้ในตอนต้นแล้วว่าต้องทำตามแบบพิมพ์ของกรมเจ้าท่า และจดทะเบียนการจ้างเองต่อหน้านายทะเบียนเรือประจำเมืองท่าขึ้นทะเบียนของเรือนั้น การจ้างเองเรือที่ไม่ได้ทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดย่อมมีผลเป็นโรมณะ ในสัญญาจ้างเองจะต้องระบุให้ชัดเจนเกี่ยวกับเรือที่จ้างเองพร้อมทั้งระบุจำนวนเงินที่สูงสุดซึ่งได้เอาเรือนั้นจ้างเองเป็นประกันไว้ ทั้งนี้จักต้องระบุเป็นสกุลเงินไทยด้วย

4 เรื่องเดียวกัน, หน้า 232.

กรณีที่มีข้อตกลงไว้ก่อนที่หนี้จะถึงกำหนดชำระว่าถ้าไม่ชำระหนี้ให้ผู้รับจ้างเองเรือเข้าเป็นเจ้าของเรือที่จ้างหรือว่าให้จัดการเรือที่จ้างนั้นในลักษณะอื่นใดนอกเหนือจากวิธีการบังคับจ้างงานนั้น ข้อตกลงดังกล่าวย่อมมีผลเป็นโรมะ อย่างไรก็ตาม ข้อตกลงดังกล่าวนี้ก็ไม่กระทบถึงความสมบูรณ์ของสัญญาจ้างเรือหากได้ทำขึ้นโดยถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด

ในรายละเอียดเรื่องผลของการจ้างเรือและการบังคับจ้างงานเรือตลอดจนประเด็นบุริมสิทธิของเจ้าหนี้ผู้รับจ้างเรือนั้นจะได้กล่าวเมื่อพิจารณาถึงเรื่องสิทธิของผู้รับจ้างเรือเนื่องจากเป็นประเด็นเกี่ยวเนื่องกันโดยตรง อันอาจทำให้ง่ายแก่การเข้าใจและคาดการณ์ตลอดจนวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของปัญหาและแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมเกี่ยวกับสิทธิของผู้รับจ้างเรือกับการบังคับหลักประกันอันได้แก่ เรือที่นำมาจ้าง เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้รับจ้างเรือในการยอมรับเรือเป็นหลักประกัน

การจ้างเรือตามพระราชบัญญัติการจ้างเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537

1. ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติการจ้างเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537

สืบเนื่องจากเดิม ประเทศไทยไม่มีกฎหมายแพ่งสำหรับใช้บังคับแก่การจ้างเรือโดยตรง จึงต้องนำบทบัญญัติเรื่องจ้างงานในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ แต่บทบัญญัติเรื่องจ้างงานในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดขึ้นเพื่อใช้กับอสังหาริมทรัพย์ การนำบทบัญญัตินี้ดังกล่าวมาใช้กับการจ้างเรือที่เป็นสังหาริมทรัพย์จึงต้องอาศัยการตีความหรือเทียบเคียงระหว่างที่ดินกับเรือซึ่งเป็นสิ่งที่ยากจะเปรียบเทียบกันได้⁵ และในบางครั้งการ

---

⁵ สมพร ไพลิน, "การพัฒนากฎหมายพาณิชย์นาวี จ้างเรือและบุริมสิทธิทางทะเล," วารสารการพาณิชย์นาวี 13 (มกราคม 2537) : 92.

น้ำหนักบัญญัติกฎหมายดังกล่าวมาใช้ ย่อมไม่เกิดความสัมฤทธิ์ผลเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปสำหรับธุรกิจพาณิชย์นาวี ซึ่งมีเรือเดินทะเลเป็นทรัพย์สินที่จะใช้เป็นหลักประกันในรูปแบบของการจำนอง เพื่อขอสินเชื่อมาพัฒนาศักยภาพของธุรกิจให้สามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้

การที่ไม่มีกฎหมายแพ่งสำหรับใช้บังคับแก่การจำนองเรือเดินทะเลโดยตรง ทำให้ธนาคารและสถาบันการเงินทั้งในประเทศและนอกประเทศไม่พร้อมที่จะให้การสนับสนุนด้านการเงินแก่บริษัทเรือไทยโดยการรับจำนองเรือไว้เป็นประกันการชำระหนี้เงินกู้ยืม ทั้งนี้ ผู้บริหารธนาคารพาณิชย์ไทยบางแห่งได้เคยแสดงความเห็น ถ้ามีกฎหมายสำหรับใช้บังคับแก่การจำนองเรือโดยตรง ธนาคารก็จะสามารถประเมินความเสี่ยง (ในการทำให้เจ้าของเรือไทยกู้ยืมเงินโดยรับจำนองเรือไว้เป็นประกันการชำระหนี้) อันจะทำให้สามารถพิจารณาวงเงินกู้ยืมและอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมด้วยความมั่นใจตามสมควรได้ แต่ในปัจจุบัน ธนาคารไม่สามารถทำการประเมินอัตราเสี่ยงด้วยความมั่นใจได้⁶

จากที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า เรือเดินทะเลมีลักษณะต้องเคลื่อนที่ไปมาในน่านน้ำของประเทศต่าง ๆ อยู่เสมอ จึงมีความเสี่ยงในอันที่จักประสบเหตุต่าง ๆ ขณะแล่นในทะเล บุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่จะทำให้เรือเดินทะเลอันเป็นหลักประกันของผู้รับจำนองเรือรอดพ้นหรือพ้นฝ่าเหตุต่าง ๆ เหล่านั้นกลับมามีความปลอดภัยจะได้แก่ บรรดา นายเรือ ลูกเรือ หรือคนประจำเรือของเรือลำนั้น ซึ่งสมควรได้รับผลตอบแทนในลักษณะจูงใจที่จะนำเรือกลับมายังประเทศไทยหรือในกรณีที่เรือไทยประสบภัยทางทะเลก็ไม่มีสิ่งจูงใจให้มีการทำการช่วยเหลือกู้ภัย ซึ่งตามกฎหมายพาณิชย์นาวีของต่างประเทศกำหนดให้ นายเรือ ลูกเรือ คนประจำเรือ และผู้ช่วยเหลือกู้ภัย มีบุริมสิทธิทางทะเล อันถือเป็นสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้อันเกิดจากสิทธิเรียกร้องเหนือเรือก่อนเจ้าหนี้อื่นรวมทั้งเจ้าหนี้ผู้รับจำนองเรือด้วย เพื่ออย่างน้อยที่สุดเจ้าหนี้ผู้รับจำนองเรือ

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 94.

ที่ยังมั่นใจในระดับหนึ่งว่า บรรดาบุคคลผู้เกี่ยวข้องเหล่านี้จะได้พยายามอย่างเต็มที่ในอันที่จะจัดการเงินการเพื่อให้เรืออันเป็นหลักประกันจากของนั้นรอดพ้นอันตรายกลับสู่สายตาของผู้รับจำนองเรือได้ในฐานะเป็นหลักประกันอีกครั้งหนึ่ง เดิมประเทศไทยไม่มีกฎหมายกำหนดบุริมสิทธิพิเศษเหนือเรือเดินทะเลหรือ "บุริมสิทธิทางทะเล (maritime liens)" ไว้โดยตรงว่า ในกรณีที่เจ้าของเรือลำหนึ่งมีเจ้าหนี้หลายรายและเมื่อบังคับคดีโดยนายเรือลำนั้นออกขายทอดตลาดแล้วได้เงินสุทธิไม่พอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทุกรายนั้น เจ้าหนี้ในมูลหนี้ประเภทใดจะมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนกัน และหากว่าเรือนั้นติดจำนองอยู่ด้วย ผู้รับจำนองจะมีสิทธิคิดว่าเจ้าหนี้อื่น ๆ เช่น คนประจำเรือ (ซึ่งยังไม่ได้รับเงินเดือนจากเจ้าของเรือ) หรือผู้ทำการช่วยเหลือกู้ภัยเรือลำนั้น (ซึ่งมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนการช่วยเหลือกู้ภัย) เป็นต้น หรือไม่อย่างไร

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับบุริมสิทธิพิเศษเหนือเรือเดินทะเลที่เป็นเรือไทย กฎหมายไทยที่อาจนำมาปรับใช้ได้ก็มี พระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 มาตรา 36 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า

ในเรื่องบุริมสิทธิตั้งระบุงไว้ในมาตรา 273 ถึงมาตรา 276 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ถือว่าเรือดังกล่าวมาแล้วเป็นอสังหาริมทรัพย์ และในหน้ามาตรา 285 ถึงมาตรา 289 แห่งประมวลกฎหมายนั้นนำมาซึ่งบังคับ และในเรื่องการจดทะเบียนบุริมสิทธิตั้งกล่าวมาแล้วให้นายทะเบียนเรือประจำเมืองทำขึ้นทะเบียนของเรือเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่

แต่มูลหนี้ที่ทาให้เจ้าหนี้มีบุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 273 ซึ่งมีอยู่เพียง 3 ประเภท คือ 1) หนี้ที่เกิดจากการรักษาอสังหาริมทรัพย์ 2) หนี้ที่เกิดจากการจ้างทำของเป็นการงานทำขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์ และ 3) หนี้ที่เกิดจากการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์นั้น ไม่สามารถนำมาซึ่งบังคับกับกรณีของเรือเดินทะเลโดยตรงหรือไม่สามารถนำมาซึ่งบังคับได้ เช่น กรณีที่คนประจำเรือ (ซึ่งเจ้าของเรือค้างชำระค่าจ้างอยู่แก่ตน) เรียกเอาค่าจ้าง หรือผู้ช่วยเหลือกู้ภัยที่ได้ทำการช่วยเหลือเรือนั้นไว้พ้นจากภัยอันตรายทางทะเล (โดยที่เจ้าของเรือไม่ได้ขอให้ช่วยเหลือ) เรียกเอาเงินรางวัล

แม้อาจตีความได้ว่า เป็นหนี้ที่เกิดจากการรักษาสังหาริมทรัพย์ (คือเรือ) แต่อาจมีความเห็นแย้งเป็นอย่างอื่นได้⁷

งานแห่งการให้ความคุ้มครองบุคคลภายนอก กรณีที่เกิดความเสียหายแก่ชีวิตร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลอื่นโดยมิสาเหตุมาจากเรือเดินทะเล หรือการดำเนินงานของเรือเดินทะเล หากยังคงบังคับตามกฎหมายไทยทั่วไป อันได้แก่ กฎหมายแพ่งทั่วไป ก็เรียกร้องความเสียหายได้ในฐานะละเมิด ส่วนกรณีที่เรือเดินทะเลได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกาย ชีวิต หรือทรัพย์สินของผู้อื่นนั้น ไม่สามารถนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 273 มาปรับใช้ได้ เจ้าหน้าที่ในมูลละเมิดที่ได้รับความเสียหายจากเรือเดินทะเล จึงไม่มีบุริมสิทธิพิเศษเหนือเรือลำนั้น⁸ แต่เนื่องจากตามกฎหมายพาณิชย์นาวีของนานาประเทศ ผู้เสียหายจากกรณีดังกล่าวจะมีบุริมสิทธิทางทะเลเหนือเรือที่เป็นต้นเหตุของความเสียหายนั้น ผู้เสียหายดังกล่าวจะมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากเรือนั้นก่อนเจ้าหนี้อื่น ๆ รวมทั้งเจ้าหนี้ผู้รับจำนองเรือซึ่งได้จดทะเบียนแล้วด้วย เพราะบุคคลเหล่านี้ไม่ได้สมัครใจที่จะเข้ามาเป็นเจ้าหนี้โดยทำการผูกนิติสัมพันธ์กับเจ้าของเรือเหมือนกับผู้รับจำนองเรือ

ดังนั้น การที่ในอดีตไม่มีกฎหมายแพ่งสำหรับบังคับแก่การจำนองเรือเดินทะเลโดยตรงและการที่ไม่มีกฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้ในมูลหนี้บางประเภทมี "บุริมสิทธิทางทะเล" จึงเป็นอุปสรรคประการหนึ่งในการพัฒนาพาณิชย์นาวีของประเทศ และทำให้ "ผู้เคราะห์ร้าย" ไม่ได้รับคุ้มครองในกรณีที่เกิดความเสียหายขึ้นโดยมิสาเหตุมาจากเรือเดินทะเลอีกด้วย⁹

7 เรื่องเดียวกัน, หน้า 92-93.

8 เรื่องเดียวกัน, หน้า 93.

9 เรื่องเดียวกัน, หน้า 95.

หลักกฎหมายเรื่องบุริมสิทธิพิเศษเหนือเรือเดินทะเลหรือ "บุริมสิทธิทางทะเล" นี้ได้เป็นที่ยอมรับในกฎหมายของนานาประเทศมาเป็นเวลานานแล้ว ดังจะเห็นได้จากการที่นานาประเทศได้ทำอนุสัญญาระหว่างประเทศในเรื่องนี้ขึ้นไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1926 (พ.ศ. 2469) คือ International Convention for the Unification of Certain Rules of Law Relating to Maritime Liens and Mortgages, Signed at Brussels, 10 April 1926 อนุสัญญาดังกล่าวนี้แม้จะมีภาคีเพียง 22 ประเทศ แต่หลายประเทศที่ไม่ได้เป็นภาคีก็ได้นำเอาหลักกฎหมายตามอนุสัญญามาบัญญัติเป็นกฎหมายภายในของตนโดยดัดแปลงแก้ไขเพียงเล็กน้อย เช่น ญี่ปุ่น ๖ เดือน เกาหลีใต้ เป็นต้น ส่วนสหรัฐอเมริกา อังกฤษและประเทศในเครือจักรภพนั้นไม่ได้เข้าเป็นภาคี เนื่องจากกฎหมายเรื่องบุริมสิทธิทางทะเลของตนไม่ตรงกับอนุสัญญาดังกล่าว¹⁰ โดยสหรัฐอเมริกามี The Ship Mortgage Act of 1920 และอังกฤษมีกฎหมาย Merchant Shipping Act 1894 ซึ่งกฎหมายเรื่องดังกล่าวของทั้งสหรัฐอเมริกาและอังกฤษได้เกิดขึ้นก่อนที่นานาประเทศจะจัดทำอนุสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องนี้ขึ้น

สำหรับประเทศไทยนั้นไม่ได้เข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาระหว่างประเทศฉบับดังกล่าว แต่ขณะจัดทำกฎหมายดังกล่าวนี้คือ พระราชบัญญัติการจํานองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ก็ได้มีการศึกษาถึงหลักเกณฑ์ของกฎหมายดังกล่าวของประเทศต่าง ๆ เช่น ฝรั่งเศส ฟิลิปปีนส์ รวมทั้งได้ศึกษาไปถึงหลักเกณฑ์ของกฎหมายดังกล่าวจากอนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง และได้มีการพิจารณาข้อดี ข้อเสีย ของกฎหมายดังกล่าวในระดับหนึ่งแล้วว่ามีเหมาะสมกับกฎหมายที่มีอยู่แล้วของประเทศไทย ตลอดจนสภาพการณ์ทั่วไปของประเทศไทยเพียงใด ซึ่งงานบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการจํานองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 นี้ก็ได้มีการนำเอาหลักกฎหมายตามอนุสัญญาบางประการมาบัญญัติไว้โดยดัดแปลงให้เหมาะสมกับ

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 93-94.

สภาพการณ์ของประเทศ ซึ่งทำให้กฎหมายเรื่องดังกล่าวของประเทศไทยมีหลักเกณฑ์ที่เป็นสากล อันเป็นที่ยอมรับได้ของนานาประเทศในระดับหนึ่ง หากประเทศไทยเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาดังกล่าว ประเทศไทยจะต้องผูกพันกฎหมายและแนวทางปฏิบัติด้านพาณิชย์นาวีกับประเทศภาคีอื่น ซึ่งในบางประเด็นประเทศไทยยังไม่พร้อม เนื่องจากพัฒนาการด้านนี้ของไทยยังไม่ทัดเทียมเท่าบางประเทศที่เป็นภาคีของอนุสัญญา อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยก็อาจพิจารณาหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติด้านพาณิชย์นาวีมาชักกับประเทศอื่น ๆ ในลักษณะหลักต่างตอบแทน (Reciprocity) ตามกฎหมายระหว่างประเทศ อันจักเป็นการบริหารหลักการเจรจาในระดับระหว่างประเทศ ว่างของการเพิ่มอำนาจการต่อรอง (Bargaining Power) ในระดับหนึ่ง

จากภูมิหลัง ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติการงานเรือและนุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ดังกล่าวข้างต้น ประเทศไทยคาดหวังว่าการที่ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติดังกล่าวขึ้นเป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อบังคับชักกับการงานเรือและนุริมสิทธิทางทะเลจะเป็นเครื่องช่วยสนับสนุนในเรื่องเงินลงทุนแก่บริษัทเรือไทยให้สามารถจัดหาเรือเป็นของตนเองมาเพื่อใช้ให้บริการได้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสถาบันการเงินทั้งในและนอกประเทศมีความพร้อมที่จะให้กู้ยืมเงินเพื่อจัดซื้อเรือโดยรับงานเรือไว้เป็นประกันการชำระหนี้มากขึ้น อันจะเป็นการส่งผลให้มีการขยายกองเรือพาณิชย์ของไทยให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศ จนสามารถมีส่วนแบ่งการตลาดการบริการขนส่งของเรือระหว่างประเทศได้มากขึ้น อันจักเป็นการลดภาวะการขาดดุลทางด้านบริการขนส่งทะเล อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายฉบับนี้จะไม่สามารถขจัดปัญหาการขาดแคลนเงินทุนได้ทั้งหมด แต่ก็ยังช่วยเปิดโอกาสให้บริษัทเรือไทยได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา นอกจากนี้ กฎหมายฉบับดังกล่าวนี้ยังก่อให้เกิดการพัฒนาของระบบกฎหมายเอกชน (Private Law) ในส่วนของกฎหมายเอกชนทางการพาณิชย์นาวี (Private Maritime Law) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานอย่างหนึ่งสำหรับการพัฒนาพาณิชย์นาวีของทุกประเทศ 11

2. ลักษณะทั่วไปของงานองเรือตามพระราชบัญญัติการงานองเรือและบุริมสิทธิ
ทางทะเล พ.ศ. 2537

ลักษณะทั่วไปของงานองเรือตามพระราชบัญญัติการงานองเรือและบุริมสิทธิ
 ทางทะเล พ.ศ. 2537 แบ่งสาระสำคัญได้ดังนี้

- ก. ขอบเขตการใช้บังคับ
- ข. บททั่วไปว่าด้วยการงานองเรือ
- ค. การทำสัญญาและจดทะเบียนงานองเรือ
- ก. ขอบเขตการใช้บังคับ

เรือที่สามารถนำมางานองได้ตามพระราชบัญญัติการงานองเรือและบุริมสิทธิ
 ทางทะเล พ.ศ. 2537 คำนยามอยู่ในมาตรา 4 ซึ่งเรือดังกล่าวมีลักษณะดังนี้คือ

- 1) เรือขนาดตั้งแต่หกสิบตันกรอสขึ้นไป (1 ตันกรอส เท่ากับ 100 ลูกบาศก์ฟุต หรือประมาณ 2.83 ลูกบาศก์เมตร)
- 2) เรือขนาดตั้งแต่หกสิบตันกรอสขึ้นไปนั้นต้องเป็นเรือที่เดินด้วยเครื่องจักรกล ไม่ว่าจะมีการใช้กำลังอื่นด้วยหรือไม่ก็ตาม ดังนั้นหากเป็นเรือที่แม้จะมีขนาดเกินหกสิบตันกรอสขึ้นไป แต่มิได้เดินด้วยเครื่องจักรกล (ถ้ามี) ก็ไม่เป็นเรือตามความหมายของมาตรานี้ และไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัตินี้¹²

¹² ไพทิต เอกจริยกร, คำอธิบายพระราชบัญญัติการงานองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2537), หน้า 17.

3) เรือขนาดตั้งแต่หกสิบตันกรอสขึ้นไปเดินด้วยเครื่องจักรกล จะต้องเป็นเรือที่มีลักษณะสำหรับใช้ไปในทางทะเล ตามกฎข้อบังคับการตรวจเรือที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย

โดยพระราชบัญญัตินี้มุ่งประสงค์ที่จะใช้บังคับแก่เรือที่เดินทะเล ซึ่งตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 มาตรา 18-21 เรือที่จะได้รับใบอนุญาตให้เดินทะเลระหว่างประเทศต้องเป็นเรือกล มีเครื่องจักรขับเคลื่อนเรือในตัวเองและมีขนาดตั้งแต่ 60 ตันกรอส ขึ้นไป คำว่า "เรือ" ในที่นี้ให้หมายความรวมถึงทั้งเรือไทยและเรือต่างประเทศ ดังนั้นในพระราชบัญญัตินี้ ถ้ามาตราใดประสงค์จะให้หมายถึงเรือไทยก็จะใช้คำว่า "เรือไทย" เช่น มาตรา 11-12 และมาตรา 29-30 ¹³

๗. บททั่วไปว่าด้วยการงานของเรือ

เมื่อพระราชบัญญัติการงานของเรือและนุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 มีผลใช้บังคับมาตรา 6 บัญญัติ "ห้ามมิให้จำนำเรือไทยที่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ การกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้ย่อมเป็นโมฆะ"

การจำนำ เจ้าของเรือต้องส่งมอบทรัพย์สินที่จำนำให้ผู้รับจำนำครอบครอง ซึ่งหากยอมให้ทำได้ก็จะเป็นช่องทางให้ชาวต่างชาติหรือบริษัทต่างประเทศแอบแฝงหาประโยชน์โดยรับจำนำเรือไทยเอาไปใช้ทำ "การค้าในน่านน้ำไทย" หรือหาประโยชน์จากมาตรการส่งเสริมการ

¹³ คณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติการงานของเรือและนุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537, "บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติการงานของเรือและนุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537," (อัครสาเนา) หน้า 3.

พาณิชย์นาวีของรัฐบาลได้ พระราชบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมกิจการพาณิชย์นาวีของคนไทย ถ้าเจ้าของเรือไม่ใช้เรือไทยของตนในการประกอบกิจการด้วยตนเองก็จะเป็นการยากที่การพาณิชย์นาวีของไทยจะเจริญรุดหน้าได้ พระราชบัญญัตินี้จึงห้ามมิให้จำนวนเรือไทย แต่เจ้าของก็อาจให้เช่าได้ เพราะการเช่าและให้เช่าเรือเป็นธุรกิจพาณิชย์นาวีที่สำคัญอย่างหนึ่งเหมือนกัน

โดยสัญญาจ้างของเรือ มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัตินี้ให้ระบุนรายละเอียดดังนี้ว่าในสัญญาจ้างของเรือ

- 1) มุลหนี่ที่จ้างของเรือ ซึ่งหมายถึง หนี่ประธานที่มีการนำเรือมาจ้างเป็นประกันการชำระหนี่
- 2) จำนวนหนี่ที่จ้างของเรื่อนั้นไว้เป็นประกัน โดยต้องระบุจำนวนเงินแน่นอนตรงตัวหรือจำนวนเงินขั้นสูงสุดที่ได้เอาเรื่อนั้นตราไว้เป็นประกัน และจะกำหนดเป็นเงินไทยหรือเงินต่างประเทศก็ได้ เพื่อก่อให้เกิดความสะดวกต่อลูกหนี่กรณีกู้ยืมเงินจากเจ้าหนี่ต่างประเทศ เพราะสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อเพื่อการจัดซื้อเรือหรือต่อเรือส่วนมากจะอยู่ต่างประเทศ ซึ่งจะยอมรับเฉพาะเงินตราสกุลแข็ง (hard currency) หรือเงินตราของประเทศตัวเอง

ตามพระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติเรื่องขอบข่ายของทรัพย์ที่จ้างของครอบคลุมไปถึงไว้ในมาตรา 9 ดังนี้

"จ้างของเรือให้ครอบคลุมไปถึงเครื่องอุปกรณ์ประจำเรือและสิ่งของอื่น ๆ ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีไว้ประจำเรือ ไม่ว่าสิ่งดังกล่าวจะได้มีอยู่แล้วในเวลาที่จดทะเบียนจ้างของหรือมีขึ้นในภายหลังก็ตาม ทั้งนี้ เว้นแต่ผู้จ้างของกับผู้รับจ้างของจะตกลงกันเป็นอย่างอื่นโดยระบุข้อตกลงนั้นไว้ในสัญญาจ้างของ"

ในบางกรณี เจ้าของเรืออาจเช่าเครื่องอุปกรณบางอย่างมาใช้ เนื่องจากเป็นของราคาแพงหรือด้วยเหตุผลประการอื่นใดก็ตาม เมื่อทำสัญญาจ้างเรือก็จะต้องระบุยกเว้นไว้ด้วยว่ามาที่สิ่งนั้นติดจำนองไปกับเรือด้วย

กรณีเรือที่จำนองสูญหายหรือเสียหาย มาตรา 10 ของพระราชบัญญัตินี้ ให้จำนองครอบงำไปถึงสิทธิเรียกร้องดังต่อไปนี้

- (1) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการกระทำละเมิดที่เป็นเหตุทำให้เรือนั้นหรือสิ่งของที่สิทธิจำนองเรือครอบงำไปถึง สูญหาย หรือเสียหาย
- (2) ค่าเฉลี่ยความเสียหายทั่วไปที่เจ้าของเรือมีสิทธิได้รับเพื่อการสูญหายหรือเสียหายของเรือนั้นหรือสิ่งของที่สิทธิจำนองเรือครอบงำไปถึง ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น
- (3) ค่าสินไหมทดแทนที่เจ้าของเรือมีสิทธิได้รับเพื่อการสูญหายหรือเสียหายของเรือนั้น หรือสิ่งของที่สิทธิจำนองเรือครอบงำไปถึงอันเนื่องมาจากการชักเรือขึ้นทำการช่วยเหลือกู้ภัย
- (4) ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยเพื่อการสูญหายหรือเสียหายของเรือนั้น หรือสิ่งของที่สิทธิจำนองเรือครอบงำไปถึง

เมื่อเกิดสิทธิเรียกร้องตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้จำนองแจ้งให้ผู้รับจำนองทราบโดยพลัน

ห้ามมิให้ลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องซึ่งได้รู้ถึงการจำนองชำระหนี้แก่เจ้าของเรือนั้น เว้นแต่จะได้บอกกล่าวการชำระหนี้เป็นหนังสือไปยังผู้รับจำนอง และผู้รับจำนองไม่คัดค้านการชำระหนี้เป็นหนังสือ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือบอกกล่าว มิฉะนั้นลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบต่อผู้รับจำนอง

มาตรานี้เป็นไปตามหลัก "ช่วงทรัพย์" ซึ่งในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ วรรคสอง บัญญัติให้หน้บทบัญญัติว่าด้วยการจำนองในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาบังคับแก่การจำนองเรือตามพระราชบัญญัตินี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งบท

บัญญัติงานองในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ร้องไปถึงทบบัญญัติว่าด้วยบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มาตรา 251 ถึงมาตรา 289) และทบบัญญัติว่าด้วยการรับช่วงสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มาตรา 226 ถึงมาตรา 232) ดังนั้นมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้จึงอาศัยหลักเกณฑ์เรื่อง "รับช่วงทรัพย์" ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ แต่มีการบัญญัติในลักษณะเฉพาะเจาะจงให้ชัดเจนตรงกับสภาพอันแท้จริงของเรือเดินทะเล กล่าวคือ ถ้าเรือ เครื่องอุปกรณ์ประจำเรือหรือสิ่งของที่สิทธิงานองเรือครอบไปถึงเกิดการเสียหายหรือสูญหาย และเจ้าของเรือมีสิทธิที่จะได้รับเงินจากบุคคลอื่น เนื่องจากการเสียหายหรือสูญหายนั้น ก็ให้ถือว่าเงินจำนวนนั้นมาแทนที่เรือหรือสิ่งของที่สูญหายหรือเสียหายดังกล่าว และจากมาตรา 7 พระราชบัญญัติการงานองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ได้อนุโลมให้ทบบัญญัติเรื่องงานองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกัน การงานองเรือตามพระราชบัญญัตินี้จึงไม่ครอบคลุมถึงดอกผลของเรือ อันได้แก่ ค่าระวางเรือ เป็นต้น เว้นแต่จะได้ตกลงกันว่าจะบังคับงานองไปถึงด้วย

พระราชบัญญัติการงานองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ได้ยอมรับรู้ถึงการงานองเรืออื่นที่มีชเรือไทยไว้ด้วย โดยมาตรา 21 บัญญัติว่า

สัญญาซึ่งเจ้าของเรือที่มีชเรือไทยเอาเรือของตนตราไว้แก่บุคคลอื่นเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ให้ถือว่า เป็นการงานองที่อาจบังคับได้ตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าอยู่ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

(1) สัญญานั้นได้ทำขึ้นโดยมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายแห่งประเทศที่เรือนั้นได้จดทะเบียนไว้

(2) ได้มีการจดทะเบียนสัญญาดังกล่าวไว้ในทะเบียนซึ่งอนุญาตให้บุคคลทั่วไปตรวจสอบดูได้ ณ ที่ทำการของรัฐที่มีหน้าที่รับจดทะเบียนสัญญาเช่นว่านั้น และ

(3) เป็นกรณีที่เรือที่อาจเสนอคำฟ้องต่อศาลได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกฎหมายว่าด้วยการกักเรือหรือกฎหมายอื่น

มาตรานี้เท่ากับเป็นการประกาศว่าประเทศไทยยอมรับรู้การจ้างงานเรือต่างประเทศที่จดทะเบียนงานต่างประเทสให้มีผลทางกฎหมายอันจะสามารถบังคับงานได้ในประเทศไทย โดยผู้รับจ้างงานเรือจะต้องฟ้องคดีต่อศาลแพ่งหรือที่ศาลที่สังกัดเรือ จึงจะมีการราชพระราชบัญญัติบังคับ กล่าวคือ บังคับตามกฎหมายไทย ซึ่งเป็นสถานที่ทำสัญญา ทั้งนี้ สหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ก็ถือหลักทำนองนี้เช่นเดียวกัน โดยถือว่า กฎหมายเรื่องจ้างงานเรือและบุริมสิทธิทางทะเลเป็นกฎหมายที่สะท้อนให้เห็นถึงนโยบายของประเทศ (Public Policy) การราชกฎหมายของประเทศอื่นบังคับจึงขัดต่อความสงบเรียบร้อย (Public Order) จำเป็นต้องราชกฎหมายแห่งประเทศของตนเท่านั้น ศาลในประเทศต่าง ๆ ส่วนมากจะรับพิจารณาคดีพาณิชย์แม้ว่ามูลคดี (คือสถานที่ทำสัญญา) จะไม่ได้เกิดขึ้นในประเทศก็ตาม ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า เรือที่เกี่ยวข้องกับมูลคดีจะต้องอยู่ในเขตอำนาจศาลในขณะที่ฟ้องคดี 14

ค. การทำสัญญาและจดทะเบียนงานเรือ

สำหรับการจดทะเบียนเรือ นั้น พระราชบัญญัติการจ้างงานเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 บัญญัติในมาตรา 11 และ 12 ว่าสัญญาจ้างงานเรือไทยต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการกำหนดแบบของการจ้างงานเรือ ซึ่งหากมิได้มีการทำตามแบบดังกล่าว การจ้างงานเรือดังกล่าวจะตกเป็นโรมะโดยตีความตามมาตรา 7 ซึ่งให้ใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับการจ้างงานเรือ ทำที่ไม่ขัดแย้งกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยมาตรา 152 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า การใดมิได้ทำให้ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายบังคับไว้ การนั้นต้องเป็นโรมะ

สถานที่จดทะเบียนงานของเรือไทย มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัตินี้ กำหนดให้จดทะเบียนที่ทำการนายทะเบียนเรือประจำเมืองท่าขึ้นทะเบียนของเรือนั้นโดยให้นายทะเบียนเรือเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่รับจดทะเบียนและให้จดไว้วันสมุดทะเบียนและหมายเหตุว่าวันทะเบียนซึ่งเมืองท่าขึ้นทะเบียน มาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 บัญญัติเกี่ยวกับเมืองท่าขึ้นทะเบียนว่า "เรือล้าใดได้จดทะเบียนเป็นเรือสยาม ณ เมืองท่าใด เมืองท่านั้นเป็นเมืองท่าขึ้นทะเบียนของเรือนั้น" เมืองท่าขึ้นทะเบียนจึงหมายถึงเมืองท่าที่เรือได้ดำเนินการจดทะเบียนเป็นเรือไทย

กรณีที่จะทำการจดทะเบียนงานของเรือนอกเมืองท่า มาตรา 12 วรรค 2 บัญญัติให้สามารถทำได้ ณ สถานที่ดังต่อไปนี้

- 1) ที่ทำการนายทะเบียนเรืออื่น หรือ
- 2) สถานเอกอัครราชทูตไทย หรือ
- 3) สถานกงสุลไทย

โดยกำหนดให้นายทะเบียนเรืออื่นหรือเจ้าหน้าที่ประจำสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่รับจดทะเบียนโดยหมายเหตุว่าวันใบทะเบียนแล้วส่งสำเนาให้นายทะเบียนเรือประจำเมืองท่าขึ้นทะเบียนนั้นโดยด่วน เมื่อได้รับสำเนานั้นแล้วให้นายทะเบียนประจำเมืองท่าขึ้นทะเบียนของเรือจดข้อความนั้นไว้วันสมุดทะเบียน

ในกรณีที่ต้องมีการทำการงานของเรือในขณะที่เรือไม่อยู่ในประเทศไทย หรือไม่อยู่ในประเทศซึ่งเป็นที่ตั้งของสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลไทยที่จะทำการจดทะเบียนและไม่มีใบทะเบียนเรือตัวจริงติดไปกับเรือดังกล่าว มาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้เจ้าของเรืออาจขอให้นายทะเบียนเรือประจำเมืองท่าขึ้นทะเบียนของเรือนั้นออกใบแทนใบทะเบียนเรือไทยสำหรับนำไปกับเรือระหว่างเวลาที่นำใบทะเบียนเรือไทยมาจดทะเบียนตามมาตรา 12

การออกใบแทนใบทะเบียนเรือไทยตามมาตรา 13 นี้ ให้หมายเหตุว่าใบแทนดังกล่าวด้วยว่า ใบแทนใบทะเบียนเรือไทยระหว่างการดำเนินการเพื่อจดทะเบียนจากเรือดังกล่าวเท่านั้น แต่ใบมีอายุใช้ได้ไม่เกินหกสิบวัน ใบแทนใบทะเบียนเรือไทยตามมาตรา 13 นี้ให้มีผลเสมือนเป็นใบทะเบียนเรือไทยตามกฎหมายว่าด้วยเรือไทย ส่วนกรณีการจดทะเบียนเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นสามารถจดทะเบียนจากเรือได้ตามมาตรา 36 และ 37 แห่งพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481

การออกใบแทนใบทะเบียนเรือไทย ซึ่งมีอายุใช้ได้ไม่เกิน 60 วัน สำหรับใบปิดไว้วันเรือระหว่างที่ใบทะเบียนตัวจริงมาทำการจดทะเบียนจากเรือเพื่อให้เรือไม่ต้องหยุดเดินเรือในระหว่างเวลาที่ไม่มีใบทะเบียนเรือตัวจริงอยู่ที่เรือนั้น เมื่อจดทะเบียนจากเรือเสร็จแล้วก็ส่งใบทะเบียนตัวจริงไปให้ถึงเรือภายในกำหนดเวลาก่อนที่ใบแทนใบทะเบียนเรือจะหมดอายุ

ทะเบียนจากเรือเดินทะเลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนประจำเมืองท่าขึ้นทะเบียนของเรือนั้นเก็บรักษาไว้ มาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้บุคคลใดสามารถขอตรวจดูหรือขอให้คัดสำเนาทะเบียนจากเรือเดินทะเล หรือเอกสารดังกล่าวพร้อมคำรับรองว่าถูกต้องได้ เมื่อได้เสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวงแล้ว บทบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเปิดเผยให้บุคคลทั่วไปได้ทราบถึงเรือที่ตนจักต้องเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยว่ามีภาระจากเรือติดอยู่หรือไม่อย่างไร

สิทธิของผู้รับจดทะเบียนเรือในการบังคับจากเรือ

เพื่อให้บรรลุถึงแนวทางบทพิสูจน์สมมติฐานของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อันเกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้รับจดทะเบียนเรือกับการบังคับจากเรือที่นำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ นั้น จึงขอพิจารณาศึกษาถึงเฉพาะสิทธิของผู้รับจดทะเบียนเรือแต่ฝ่ายเดียวเท่านั้น uly จะไม่ก้าวล่วงเข้าไปศึกษาถึงสิทธิของผู้จดทะเบียนเรือซึ่งเป็นคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งในสัญญาจากเรือ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ออกเขตการศึกษาวิจัยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตรงประเด็นสอดคล้องกับสมมติฐาน

1. สิทธิของผู้รับจ้างเอง เรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สิทธิของผู้รับจ้างเอง เรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แบ่งพิจารณาสาระสำคัญได้ดังนี้

ก. หลักเกณฑ์การบังคับจ้างเองเรือ

มูลเหตุที่เจ้าหน้าอาจร้องขอให้ศาลบังคับจ้างเอง

1) ถ้าทรัพย์สินซึ่งจ้างงบบุสลาย สูญหายหรื่อบุสลายแม้เพียงส่วนใดส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้ไม่เพียงพอแก่การประกัน ผู้รับจ้างจะบังคับจ้างเองทันทีก็ได้ เว้นแต่เหตุนั้นมิได้เกิดขึ้นเพราะความคิดของผู้จ้างเอง และผู้จ้างเองก็เสนอจะจ้างงบททรัพย์สินอื่นแทนให้มีราคาเพียงพอหรือ เสนอจะรับซ่อมแซมแก้ไขความบุสลายนั้นภายในเวลาอันสมควรแก่เหตุดังปรากฏในมาตรา 723

2) เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้และผู้รับจ้างเองได้มีจดหมายบอกกล่าวไปยังลูกหนี้แล้วว่าให้ชำระหนี้ภายในเวลาอันควร ซึ่งกำหนดไว้ในคำบอกกล่าวนั้น และลูกหนี้ละเลยไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าวนั้น ผู้รับจ้างเองอาจฟ้องคดีขอให้ศาลพิพากษาสั่งให้ยึดเรือที่จ้างเองออกขายทอดตลาด (มาตรา 728 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)

3) ลูกหนี้ได้ขาดส่งดอกเบี้ยมาแล้วเป็นเวลาถึงห้าปี และผู้จ้างเองมิได้แสดงให้เป็นทีพอใจแก่ศาลว่าราคาทรัพย์สิน อันได้แก่ เรือที่นำมาจ้างงอนั้นท่วมจำนวนเงินอันค้างชำระประกอบกับไม่มีการจ้างงอรายอื่นหรือบุริมสิทธิอื่นใดจดทะเบียนไว้เหนือเรือลำที่นำมาจ้างงอนี้ ทั้งนี้โดยเจ้าหนี้ผู้รับจ้างเองได้มีจดหมายบอกกล่าวให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในเวลาที่กำหนดแล้ว แต่ลูกหนี้หาได้ปฏิบัติตามไม่ (มาตรา 729 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)

ลูกหนี้ซึ่งเจ้าหน้าจะส่งจดหมายบอกกล่าวให้ชำระหนี้ภายในเวลาอันควรนั้น ความเห็นแรกเห็นว่า ลูกหนี้ในที่นี้หมายถึง ผู้จ้างเอง เพราะเหตุว่า หนี้ประธานมักจะมีกำหนดชำระตาม

วันแห่งปฏิทิน ลูกหนี้จึงตกเป็นผู้คิดนัดโดยมีพักต้องเดือนเลย 15 ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งมีความเห็นว่า ลูกหนี้ในที่นี้หมายถึง ลูกหนี้ประธาน เพราะผู้ที่มีหน้าที่ชำระหนี้โดยตรง คือ ลูกหนี้ประธาน หากผู้จ้างเองเป็นประกันไม่ 16 อย่างไรก็ตาม การที่ผู้รับจ้างบอกกล่าวไปยังผู้จ้างเองด้วย ก็จะเป็นการดี เพราะการบอกกล่าวให้ผู้จ้างทราบย่อมเป็นผลดีแก่เจ้าหน้าที่ผู้รับจ้างเอง ซึ่งอาจจะไม่ต้องฟ้องคดีบังคับจ้างเองก็ได้ เพราะผู้จ้างอาจจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้รับจ้างแทนลูกหนี้ แล้วผู้จ้างจะไปสืบเบาะจากลูกหนี้ตามมาตรา 724 วรรคแรก

ในกรณีที่มีการรอนทรัพย์สิน อันได้แก่ เรือที่จ้างไปยังบุคคลภายนอกนั้น ผู้รับจ้างเรือประสงค์จะบังคับจ้างเองเอากับผู้รับรอนทรัพย์สินซึ่งจ้างเอง ผู้จ้างเรือก็ต้องมีจดหมายบอกกล่าวแก่ผู้รับรอนล่วงหน้า 1 เดือนก่อนแล้วจึงจะบังคับจ้างเองได้ (มาตรา 735 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) อย่างไรก็ตาม ผู้รับจ้างเรือคนหลังจะบังคับตามสิทธิของตนให้เสียหายแก่ผู้รับจ้างเรือคนก่อนไม่ได้ (มาตรา 731 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

15 พจน์ ปุษปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยค้ำประกัน จ้างงาน จ้างนำ สิทธิยึดหน่วงและปริมสิทธิ, หน้า 261.

16 วรวิทย์ ฤทธิพิศ, สรุปวิชากฎหมายค้ำประกัน จ้างงาน จ้างนำ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2536), หน้า 163.

ข. วิธีการบังคับงานองเรือ

การบังคับงานองเรือ มี 2 วิธี คือ

- 1) การบังคับงานองเรือโดยการขายทอดตลาดเรือที่งานอง
- 2) การบังคับงานองโดยเอาเรือที่งานองหลุดเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้รับงานอง

1) การบังคับงานองเรือโดยการขายทอดตลาดเรือที่งานอง

ผู้รับงานองเรือต้องมีจดหมายบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ทั้งที่เป็นลูกหนี้ประธานและลูกหนี้ผู้งานองเรือว่าให้ชำระหนี้ภายในเวลาอันสมควร โดยต้องกำหนดระยะเวลาดังกล่าวไว้ในคำบอกกล่าว (มาตรา 728 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) และในกรณีที่มีการโอนเรือที่งานองไปให้บุคคลอื่น ผู้รับงานองเรือก็ต้องมีจดหมายบอกกล่าวไปยังผู้รับโอนล่วงหน้าหนึ่งเดือนว่าตนประสงค์จะบังคับงานองเรือด้วย (มาตรา 735 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)

กรณีที่ผู้รับงานองเรือมากกว่าหนึ่งราย ผู้รับงานองเรือคนหลังจะบังคับตามสิทธิของตนให้เสียหายแก่ผู้รับงานองคนก่อนไม่ได้ การนำเรือซึ่งเป็นทรัพย์สินที่งานองออกขายทอดตลาดแล้วได้เงินมาค้ำกับหนี้ของผู้รับงานองเรือรายแรก ถือได้ว่าผู้รับงานองเรือรายแรกไม่เสียหาย ผู้รับงานองเรือคนหลังย่อมบังคับงานองได้ ซึ่งผู้รับงานองเรือคนหลังจะใช้สิทธิบังคับงานองเรือที่งานองเพื่อขายทอดตลาดและนำเงินมาชำระหนี้แก่ตนนั้น คงต้องพิจารณาแล้วว่าเงินที่ได้เหลือภายหลังชำระหนี้เจ้าหนี้งานองรายอื่นนั้นยังคงมีพอที่จะชำระหนี้ให้แก่ตน และเมื่อขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลแล้วได้เงินเป็นจำนวนสุทธิเท่าใด ภายหลังจากหักเป็นค่าใช้จ่ายในการขายทอดตลาด ตลอดจนค่าธรรมเนียมต่าง ๆ แล้ว เงินที่เหลือจากนี้ให้จัดให้แก่ผู้รับงานองเรือเรียงตามลำดับก่อนหลังที่ได้มีการจดทะเบียนงานอง และถ้ายังมีเงินเหลืออยู่อีกก็ให้ส่งมอบคืนแก่ผู้รับงานองเรือ

กรณีมีงานงมากกว่าหนึ่งรายนั้น มีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่า งานงแต่ละรายย่อมเป็นอิสระต่อกัน การบังคับงานงย่อมมีผลให้งานงระงับเฉพาะรายเท่านั้น จะไม่กระทบงานงรายอื่น ตราบเท่าที่งานงรายอื่นยังไม่ได้ดำเนินการบังคับงานง แต่ถ้าหากผู้รับงานงรายอื่นได้ดำเนินการบังคับงานงด้วย ผู้รับงานงรายนั้นต้องดำเนินการบังคับงานงให้เสร็จสิ้นต่อไป แม้ว่าจะมีเจ้าหนี้สามัญ เจ้าหนี้งานงรายอื่นหรือเจ้าหนี้อื่นใดมายึดเรือที่ติดงานงนี้ก่อนก็ตาม ผู้รับงานงจะเลือกกลับมาใช้สิทธิให้ขายโดยติดงานงของตนเองไม่ได้ แต่ถ้าหากยังไม่ได้ดำเนินการบังคับงานงมาก่อน ผู้รับงานงย่อมมีสิทธิเลือกให้ขายโดยปลอดหรือติดงานงของตนเอง ไม่ว่าจะตนจะเป็นผู้รับงานงลำดับใดก็ตาม 17

ในขณะที่มีอีกความเห็น เห็นว่า การงานงซ้อนหรือการที่ทรัพย์สิ่งเดียวนำไปงานงประกันการชำระหนี้ไว้หลายราย เมื่อเจ้าหนี้ผู้รับงานงรายแรกบังคับงานงแล้วได้เงินเท่าไรให้ชำระหนี้แก่ผู้รับงานงเรียงตามลำดับวันเวลาที่จดทะเบียน ถ้าขายทอดตลาดได้เงินไม่พอชำระหนี้ให้แก่ผู้รับงานงรายแรกหรือพอดี รายต่อไปก็ไม่ได้รับใช้หนี้จากทรัพย์ที่งานง ถ้าไม่มีสัญญาพิเศษให้เอาจากทรัพย์อื่น ลูกหนี้ผู้งานงย่อมไม่ต้องรับผิดชอบเงินที่ยังขาดจำนวนตามมาตรา 733 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผลก็คือ หนี้งานงเป็นอันระงับไปทุกราย และเมื่อขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลในการบังคับงานง ตามมาตรา 744 (5) การงานงย่อมระงับหมดตลอดสาย 18

17 อรุณรัตน์ บัณฑิตเสาวภาคย์, "การบังคับงานงของเจ้าหนี้งานง,"

(วิทยานพนธ์ปริณูตมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 88.

18 พจน์ ปุษปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยค้ำประกันงานง งานง สิทธิยึดหน่วงและปริมสิทธิ, หน้า 233.

อย่างไรก็ตาม ถ้าจำนองเรือไว้หลายลำประกันหนี้รายเดียวและมีได้ระบุดำเนินไว้ ผู้รับจำนองเรือจะใช้สิทธิบังคับเรืออื่น ๆ ทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนก็ได้ กรณีจะเป็นประการใดก็ตาม ห้ามมิให้บังคับจำนองมากกว่าที่จำเป็นเพื่อชำระหนี้แห่งสิทธิของตน

2) การบังคับจำนองรถยนต์เอาเรือที่จำนองหลุดเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้รับ

จำนอง

ผู้รับจำนองเรือจะใช้สิทธิบังคับจำนองรถยนต์เอาเรือหลุดเป็นกรรมสิทธิ์ของตนได้ภายในบังคับแห่งเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

- (1) ลูกหนี้ได้ขาดส่งดอกเบี้ยมาแล้วเป็นเวลาห้าปี หมายความว่า จำนองเรือเป็นประกันการชำระหนี้ประชาชนที่ต้องมีการส่งดอกเบี้ยเป็นเวลาถึงห้าปี¹⁹
- (2) ผู้จำนองมิได้แสดงให้เป็นทีพอใจแก่ศาลว่าราคาเรือนั้นท่วมจำนวนเงินอันค้างชำระ
- (3) ไม่มีการจำนองรายอื่น หรือบุริมสิทธิอื่นใดจดทะเบียนไว้เหนือเรือ ลำเดียวกันนี้เองเพราะการบังคับเอาทรัพย์สินจำนองหลุดจะทำให้ผู้รับจำนองรายหลังสิ้นสิทธิเหนือเรือที่จำนองไปเลย

กรณีเอาเรือที่จำนองหลุดเป็นกรรมสิทธิ์ได้นี้ ผู้จำนองเรือต้องเป็นลูกหนี้ในหนี้ประชาชนเองโดยเหตุผลว่า การเอาทรัพย์สินจำนองหลุดเป็นสิทธิเป็นบทบัญญัติลักษณะลงโทษลูกหนี้ผู้จำนองที่ปล่อยให้ดอกเบี้ยค้างชำระจนหนี้ท่วมราคาทรัพย์สินที่จำนอง จึงใช้บังคับแก่ทรัพย์สินของ

ลูกหนี้เท่านั้น นอกจากนี้ การจ้างงนประกันหนี้ซึ่งบุคคลอื่นจะต้องชำระมาตรา 724 วรรคสอง ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติไว้ ถ้าต้องบังคับจ้างงนท่านว่าผู้จ้างงนชอบที่จะได้รับเงินใช้คืนจากลูกหนี้ตามจำนวนซึ่งผู้รับจ้างงนจะได้รับใช้หนี้จากการบังคับจ้างงนนั้น ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นการจ้างงนโดยวิธีขายทอดตลาดเท่านั้น การบังคับจ้างงนโดยวิธีเอาทรัพย์สินจ้างงนหลุด เห็นว่าน่าจะใช้ได้เฉพาะกรณีจ้างงนธรรมดา คือ ลูกหนี้จ้างงนทรัพย์สินของตนเองโดยประกันหนี้
гүйм 20

ค. วิธีการบังคับคดีของเจ้าหนี้ผู้รับจ้างงนเรือ

เมื่อมีการฟ้องศาลขอให้บังคับจ้างงนเรือโดยการขายทอดตลาดนี้และศาลได้พิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว กระบวนการต่อจากนี้ไปจะเป็นไปตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในกรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ภายใน 10 ปี นับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งโดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น (มาตรา 271 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง) การกำหนดเวลาในการขอให้บังคับคดีซึ่งกำหนดไว้ 10 ปี นับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น หมายถึง วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ถึงที่สุด และในกรณีที่คดีขึ้นศาลสูง วันมีคำพิพากษาของศาลสูงและวันอ่านคำพิพากษาไม่ตรงกัน ให้ถือวันอ่านคำพิพากษาไม่ใช่วันมีคำพิพากษา 21

20 เรื่องเดียวกัน.

21 พิพัฒนา จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ ภาค 4
วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2521), หน้า 387.

การบังคับให้ฝ่ายชนะคดียื่นคำร้องขอบังคับคดีภายใน 10 ปี หากข่งบังคับคดีให้เสร็จสิ้นภายใน 10 ปี เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจึงมีสิทธิบังคับคดี แม้พ้นกำหนด 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาแล้ว และคำร้องขอรับชำระหนี้จำนวนของผู้ร้องซึ่งศาลได้มีคำสั่งอนุญาตก็ยังคงมีผลบังคับต่อไป (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1949/2518) ดังนั้น หากเจ้าหนี้ผู้รับชำระหนี้ไม่บังคับคดีภายใน 10 ปี นับแต่ศาลมีคำพิพากษาย่อมไม่มีสิทธิขอให้บังคับคดีอีก เพราะการบังคับคดีต้องวางกฎหมายวิธีสบัญญัติเป็นเกณฑ์บังคับ

ถ้าศาลได้พิพากษาหรือมีคำสั่งอย่างใดในคดีบังคับชำระหนี้ ซึ่งจะต้องมีการบังคับ ศาลจะมีคำสั่งบังคับกำหนดวิธีที่จะปฏิบัติตามคำสั่งนั้นไว้ โดยเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะเป็นผู้นำส่งคำสั่งไปยังลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งได้แก่ ผู้ชำระหนี้ เว้นเสียแต่ว่าผู้ชำระหนี้ซึ่งกลายเป็นลูกหนี้จำนวนตามคำพิพากษาจะอยู่ในศาลที่มีคำสั่งนั้นและศาลได้สั่งให้ลงลายมือชื่อไว้ (มาตรา 272 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง)

ศาลจะระบุในคำสั่งให้ลูกหนี้ผู้ชำระหนี้ซึ่งได้กลายเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้วนี้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ส่งเรื่องที่ชำระมาเพื่อดำเนินการขายทอดตลาด ภายในได้เงื่อนไขและระยะเวลาที่ระบุไว้ให้นำเริ่มนับตั้งแต่วันที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ลงลายมือชื่อไว้ ในคำสั่งหรือวันที่ได้ส่งคำสั่งให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้วแต่กรณี เว้นแต่ศาลจะได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้งว่า ให้นับตั้งแต่วันใดวันหนึ่งในภายหลังต่อมาตามที่ศาลจะเห็นสมควรกำหนดเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม กรณีที่มีได้มีการปฏิบัติตามคำสั่งภายในระยะเวลาหรือภายในเงื่อนไขที่กำหนดไว้ ศาลจะระบุไว้โดยชัดแจ้งในคำสั่งว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องถูกยึดทรัพย์ ถูกจับ และจำคุก (มาตรา 273 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง)

เมื่อลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งและเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีความประสงค์จะดำเนินการบังคับคดี เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องยื่นคำขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี โดยคำขอให้นำระบุถึงคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งจะขอให้มีการบังคับคดีตามนั้น จำนวนที่ยังมิได้รับชำระตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น (มาตรา 275 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง) วิธีการ

บังคับคดีซึ่งขอให้ออกหมายนั้น ศาลที่ออกหมายบังคับคดี (ศาลที่ได้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีในชั้นต้น) จะออกหมายบังคับคดีตามคำขอของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเมื่อปรากฏว่า คำบังคับนั้นได้ส่งให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้วหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ลงชื่อไว้เป็นสำคัญแล้ว และระยะเวลาที่ศาลได้กำหนดไว้ให้ปฏิบัติตามคำบังคับนั้นได้ล่วงพ้นไปแล้ว รวมทั้งคำขอที่ศาลออกหมายบังคับคดีมีข้อความครบถ้วนตามที่กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนด (มาตรา 276 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง) หมายบังคับคดีจะมีข้อความที่เป็นคำสั่งตั้งเจ้าพนักงานผู้นั้นเป็นเจ้าพนักงานบังคับคดี ระบุคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่บังคับให้จำเลยชำระเงินหรือให้ปฏิบัติตามการอย่างหนึ่งอย่างใดไว้ชัดเจน โดยแจ้งให้ทราบว่าเป็นคดีที่ขอให้ออกหมายบังคับคดี และแจ้งด้วยว่าจะให้เจ้าพนักงานจัดการบังคับคดีโดยวิธีใด ²² หมายบังคับคดีนี้ศาลจะส่งโดยแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ เว้นแต่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะได้ نامهหมายไปให้แก่เจ้าพนักงานเอง ส่วนลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นให้ส่งสำเนาหมายให้ต่อเมื่อศาลได้มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเป็นผู้จัดการส่ง แต่ถ้ามิได้มีการส่งหมายดังกล่าวแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีหน้าที่ต้องแสดงหมายนั้น (มาตรา 276 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง)

ในเรื่องการบังคับคดีนี้ มีระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี พ.ศ. 2522 บัญญัติไว้ในหมวดที่ 1 คือ

(1) เจ้าพนักงานกรมบังคับคดีจะดำเนินการในฐานะเจ้าพนักงานบังคับคดีตามหมายบังคับคดีหรือตามคำสั่งของศาล หรือตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มอบหมายได้แต่ภายในเขตอำนาจของศาลที่ออกหมายบังคับคดีหรือมีคำสั่ง หรือขอบอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

²² พระนิติการณประสม, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, (กรุงเทพมหานคร : แสงทองการพิมพ์, 2515), หน้า 807-808.

(2) ถ้าจะต้องบังคับคดีนอกเขตอำนาจของศาลที่ออกหมายให้เจ้าพนักงานบังคับคดี ขอให้ศาลที่ออกหมายนั้นส่งหมายไปขอให้ศาลท้องถิ่นดำเนินการบังคับคดีแทน

(3) เมื่อเจ้าพนักงานกรมบังคับคดีได้รับหมายบังคับคดี หรือคำสั่งของศาลหรือการมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ดำเนินการตามหมายบังคับคดีหรือคำสั่งหรือการมอบหมายนั้นในเวลาอันสมควร²³

เมื่อได้ส่งหมายบังคับคดีให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา จะถือว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในฐานะเป็นผู้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ในอันที่จะรับชำระหนี้หรือทรัพย์สินที่ลูกหนี้นำมาวางและออกใบรับให้กับมีอำนาจที่จะยึดหรืออายัดและยึดถือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้ และมีอำนาจที่จะเอาทรัพย์สินเช่นว่านี้ออกขายทอดตลาด ทั้งมีอำนาจที่จะจำหน่ายทรัพย์สินหรือเงินรายได้จากการนั้น และดำเนินการบังคับทั่ว ๆ ไป ตามที่ศาลได้กำหนดไว้ในหมายบังคับคดี (มาตรา 278 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง)

การยึดทรัพย์ซึ่งมีระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี พ.ศ. 2522 บัญญัติสาระสำคัญไว้ในหมวดที่ 2 ดังนี้

(1) ในหมายบังคับคดี หรือในหนังสือของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีการระบุผู้นำยึดไว้ ผู้นำยึดอาจมอบอำนาจให้ทนายความของตน หรือผู้หนึ่งผู้ใดมาทำการแทนก็ได้ โดยทำหนังสือมอบอำนาจตามแบบพิมพ์กรมบังคับคดี

(2) ก่อนที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะไปทำการบังคับคดี ต้องให้ผู้นำยึดหรือผู้รับมอบอำนาจทำคำรับรองต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีตามแบบพิมพ์กรมบังคับคดีและวางเงินค่าใช้จ่ายไว้ตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะกำหนดตามอำนาจในกฎหมาย ทั้งนี้โดยคำนึงถึงค่าเช่าสถานที่เก็บรักษาทรัพย์ และค่าจ้างคนเฝ้ารักษาทรัพย์ด้วย

²³ อรุณรัตน์ บัณฑิตเสาวภาคย์, การบังคับงานของเจ้าหนี้จ้างเอง, หน้า 102.

- (3) ผู้นำยึดเป็นผู้ช่วยเหลือให้ความสะดวก จัดยานพาหนะรับและส่งเจ้าพนักงานบังคับคดี ตลอดจนการขนย้ายและการเก็บรักษาทรัพย์สิน และออกเงินทดรองค่าใช้จ่ายตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะร้องขอ และผู้นำยึดต้องอยู่ในสถานที่ยึดทรัพย์สินเพื่อชี้ทรัพย์สินและช่วยเหลือเจ้าพนักงานบังคับคดีในการยึดทรัพย์สิน
- (4) ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีกระทำการยึดทรัพย์สินในระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก ในวันทำการงานปกติ เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินโดยได้รับอนุญาตจากศาล
- (5) ก่อนทำการยึด ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแสดงหมายบังคับคดีต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาถ้าไม่ปรากฏตัวลูกหนี้ให้แสดงต่อบุคคลที่อยู่ในสถานที่นั้น
- (6) ให้ยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาแต่เพียงประมาณราคาที่จะต้องขายทอดตลาดได้พอชำระหนี้ตามหมายบังคับคดีพร้อมทั้งค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้หรือศาลจะได้มีคำสั่งเป็นอย่างอื่น
- (7) เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมไม่ยึดทรัพย์สินสิ้นค้า หรือที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี ถ้าในหมายบังคับคดีกล่าวเฉพาะ จะจงใจยึดทรัพย์สินสิ่งใดให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดแต่เฉพาะทรัพย์สินสิ่งนั้น
- (8) ถ้าจะยึดทรัพย์สินที่มีทะเบียนให้เจ้าพนักงานบังคับคดี สอบถามผู้นำยึดเสียก่อนว่าผู้ใดมีชื่อเป็นเจ้าของทะเบียนนั้น
- (9) เมื่อกระทำการยึดทรัพย์สินเสร็จแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปิดประกาศยึดทรัพย์สินไว้ ณ สถานที่ที่ยึดโดยเปิดเผยและให้ทำรายงานและบัญชีทรัพย์สินที่ยึดเสนอผู้อำนวยการกองยึดอายัดและเจ้าหน้าที่ทรัพย์สิน
- (10) ในการยึดทรัพย์สินนั้น ให้ยึดเฉพาะส่วนของลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ถ้ามีบุคคลอื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย และไม่ปรากฏว่าส่วนใดเป็นของลูกหนี้ให้ยึดมาทั้งหมด
- (11) ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำบัญชีทรัพย์สินที่ยึดโดยแสดงรายละเอียด เช่น ชื่อ ประเภท จำนวน และราคา ประมาณแห่งทรัพย์สินแล้วส่งสำเนาไปยังศาล หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สินแล้วแต่กรณี
- (12) การประมาณราคาทรัพย์สินนอกจากที่ดินให้ประมาณราคาซื้อขายในท้องตลาดตามสภาพความเก่าใหม่ของทรัพย์สินนั้น ๆ และให้หมายเหตุไว้ด้วยว่าจำนองเมื่อใด ต้นเงินเท่าใด เพื่อประกอบดุลพินิจในการขายทอดตลาด

(13) เมื่อได้ยึดทรัพย์แล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจัดบัญชีและประมาณราคาทรัพย์ที่ยึดไว้แล้วให้ผู้ขายตกลงมารับรองบัญชีนั้น ถ้าผู้ขายไม่เห็นชอบตามราคาที่เจ้าพนักงานบังคับคดีประมาณก็ให้บันทึกไว้โดยชัดเจน

(14) เมื่อได้กระทำการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้วให้แจ้งการยึดราคาประเมินนั้นให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบ และถ้าหากทรัพย์สินที่ยึดมีผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วม ให้แจ้งการยึดให้ผู้ถือกรรมสิทธิ์ทราบด้วย หากแจ้งไม่ได้ก็ให้ใช้วิธีปิดประกาศหรือประกาศทางหนังสือพิมพ์รายวัน 24

การยึดสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้เจ้าพนักงานบังคับคดีนำเอาทรัพย์สินนั้นมาฝากไว้ ณ สถานที่หรือแก่บุคคลใดตามที่เห็นสมควรและแจ้งการยึดนั้นให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบหรือมอบไว้ในความอารักขาของลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยความยินยอมของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือมอบไว้ในอารักขาของบุคคลอื่นใดซึ่งครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่ และแจ้งการยึดให้ลูกหนี้หรือบุคคลเช่นว่านั้นทราบ กับต้องกระทำการยึดนั้นเห็นประจักษ์แจ้งโดยการประทับตราหรือกระทำโดยวิธีอื่นที่เห็นสมควร โดยการยึดสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างครอบไปถึงดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้นด้วย ดังนั้น ในกรณีการยึดเรือที่ติดจวนเองเพื่อบังคับคดีในกรณีบังคับจวนเองของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำบังคับนั้น ย่อมครอบไปถึงดอกผลของเรืออันได้แก่ ค่าเช่า ค่าระวาง เป็นต้น (มาตรา 303 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง) เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องแจ้งการยึดนั้นให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นทราบด้วย ถ้าแจ้งไม่ได้ก็ให้ปิดประกาศแจ้งการยึดไว้หรือจะประกาศทางหนังสือพิมพ์รายวันก็ได้

กรณียึดเรือ ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่มีทะเบียนกรรมสิทธิ์และระเบียบกระทรวงยุติธรรมฯ กำหนดให้แจ้งการยึดไปยังกรมเจ้าท่า หรือนายทะเบียนเรือ เพื่อให้การปฏิบัติราชการในการ บังคับคดีเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นแม้ไม่ได้แจ้งการยึดตามระเบียบ การยึดซึ่งได้กระทำตามมาตรา 303 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คือการยึดและแจ้ง ใ้ลูกหนี้ทราบก็ถือว่าเป็นการกระทำที่ชอบแล้ว 25

การที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ก่อให้เกิด โธนหรือเปลี่ยนแปลงซึ่งสิทธิในทรัพย์สินที่ ถูกยึดภายหลังที่ได้ทำการยึดไว้แล้วนั้น หากอาจชี้ยันแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงาน บังคับคดีได้ไม่ ถึงแม้ว่าราคาแห่งทรัพย์สินนั้นจะเกินกว่าจำนวนหนี้ตามคำพิพากษาและค่าฤชา ธรรมเนียมในการฟ้องร้องและการบังคับคดี และลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้จำหน่ายทรัพย์สินเพียง ส่วนที่เกินจำนวนนั้นก็ตาม (มาตรา 305 (1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง) การยึด เรือที่ติดจำนองตามมาตรา 11 สอดคล้องกับหลักกฎหมาย เรื่องจำนองตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ เนื่องจากสิทธิจำนอง เป็นทรัพย์สินติดตัวทรัพย์สินไม่ว่าจะโอนทรัพย์สินนั้นไปที่ต่อก็ตาม (มาตรา 702 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) และหากมีการก่อให้เกิดทรัพย์สินโดยผู้รับ จำนองมิได้ยินยอม ผู้รับจำนองซึ่งจดทะเบียนสิทธิก่อนอาจขอให้ลบทรัพย์สินที่จดทะเบียนที่หลัง ไปได้ (มาตรา 722 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) อย่างไรก็ตาม การยึดทรัพย์สินในลักษณะ นี้ไม่กระทบถึงบุริมสิทธิหรือสิทธิอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกอาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินได้ตาม กฎหมาย (มาตรา 287 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง) 26

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

25 เรื่องเดียวกัน, หน้า 105.

26 เรื่องเดียวกัน, หน้า 112.

นอกจากนี้ เจ้าหนี้ตามค้ำพิพากษาอื่นจะนำยึดทรัพย์รายนี้ซ้ำอีกไม่ได้ เจ้าหนี้ดังกล่าว จะทำได้เพียงยื่นคำขอเฉลี่ยทรัพย์ในฐานะเจ้าหนี้สามัญตามมาตรา 290 ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง ส่วนเจ้าหนี้จำนอง หรือเจ้าหนี้บุริมสิทธิก็อาจยื่นขอรับชำระหนี้ก่อนโดย อาศัยอำนาจแห่งการจำนองหรืออำนาจแห่งบุริมสิทธิในกรณีที่สามารถบังคับเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองหลุด ผู้รับจำนองจะมีคำขอในลักษณะนี้โดยขอให้เอาทรัพย์สินซึ่งจำนองนั้นหลุดก็ได้ ถ้าศาลมีคำสั่ง อนุญาตให้เอาทรัพย์สินที่จำนองหลุด การยึดทรัพย์ที่จำนองนั้นก็เป็นอันเพิกถอนไปในตัว (มาตรา 289 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง) การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามค้ำพิพากษา จะยึดหรืออายัดเกินกว่าที่พอชำระหนี้ไม่ได้ หากก่อให้เกิดความเสียหายต่อลูกหนี้ ตามค้ำพิพากษา หรือบุคคลภายนอก จากการนี้ เจ้าหนี้ตามค้ำพิพากษาจะต้องรับผิดชอบด้วย เว้นแต่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะได้กระทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (มาตรา 284 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง)

เมื่อได้ยึดทรัพย์ทั้งหมดหรือบางส่วนของลูกหนี้ตามค้ำพิพากษาแล้ว ให้เจ้าพนักงาน บังคับคดียื่นคำขอต่อศาลขอให้ส่งอนุญาตให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น ถ้าไม่มีผู้คัดค้านในการ ขายทรัพย์ ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอแล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งให้ทราบ ซึ่งคำสั่ง ของศาลและวันขายทอดตลาดแก่บรรดาบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินที่จะขาย ทอดตลาดซึ่งทราบได้ตามทะเบียนหรือโดยประการอื่น (มาตรา 306 ประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่ง) และต้องแจ้งให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบ เมื่อศาลอนุญาตแล้วเจ้าพนักงานบังคับ คดีต้องแจ้งคำสั่งนั้นและกำหนดวันขายทอดตลาดให้ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีทราบ ถ้าเจ้า- พนักงานบังคับคดีมีได้แจ้งให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบหรือดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนบทบัญญัติลักษณะนี้ เจ้าหนี้ตามค้ำพิพากษา ลูกหนี้ตามค้ำพิพากษาหรือบุคคลอื่นที่มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี ซึ่ง ต้องเสียหายโดยการฝ่าฝืนนั้น แล้วแต่กรณี อาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลไม่ว่า เวลา ใด ๆ ก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลง แต่ต้องไม่ช้ากว่าแปดวันนับแต่ทราบการฝ่าฝืนนั้น ขอให้ ศาลมีคำสั่งยกกระบวนการบังคับคดีทั้งปวงหรือวิธีการบังคับใด ๆ โดยเฉพาะหรือขอให้ศาล มีคำสั่งกำหนดวิธีการอย่างใด ๆ แก่เจ้าพนักงานบังคับคดีตามที่เห็นสมควร ถ้าคำขอนั้นลูกหนี้ ตามค้ำพิพากษาเป็นผู้ยื่น ลูกหนี้ตามค้ำพิพากษาจะยื่นคำร้องต่อศาลในเวลาเดียวกันนั้น ขอให้มิ

คำสั่งงดการบังคับคดีไว้ในระหว่างที่ศาลวินิจฉัยชี้ขาดก็ได้ (มาตรา 296 วรรค 2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง) การกำหนดเวลาขายนั้นเมื่อศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ขายแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจขาดทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดได้ เมื่อพ้นระยะเวลาอย่างน้อยห้าวันนับแต่วันที่ยึดโดยการขายนั้นให้ดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎกระทรวงว่าด้วยการนั้นและตามข้อกำหนดของศาลซึ่งระบุไว้ในคำสั่งอนุญาตให้ขายทรัพย์สินนั้นถ้ามี (มาตรา 308 วรรคแรก ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง) การขายอย่างบังคับจำนองให้ เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขายอย่างการขายทรัพย์สินธรรมดาโดยไม่มีคำถึง การจำนอง (ระเบียบกระทรวงยุติธรรม หมวดที่ 8 การขายทรัพย์สินข้อ 75) การโอนและส่งมอบหากเป็นทรัพย์สินที่จะต้องแก้ไขทะเบียนชื่อผู้เป็นเจ้าของ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งแก่พนักงานเจ้าหน้าที่นั้น ๆ จัดการแก้ไขทะเบียนให้ด้วย (ระเบียบกระทรวงยุติธรรม หมวดที่ 8 การขายทรัพย์สิน ข้อ 92) และในทางปฏิบัติ ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ บุริมสิทธิ ศาลอาจสั่งให้เจ้าหน้าที่ดังกล่าวหักส่วนใช้หนี้ โดยกรมบังคับคดีจะหักค่าธรรมเนียม การบังคับคดีก่อนร้อยละ 5 ของจำนวนเงินที่ขายหรือจำหน่ายได้ แล้วให้เจ้าพนักงาน บังคับคดีทำบัญชีส่วนเฉลี่ยแสดงจำนวนเงินที่จ่ายให้แก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหน้าที่ บุริมสิทธิแต่ละคน ส่งให้เจ้าหน้าที่เหล่านั้นตรวจสอบ เจ้าหน้าที่อาจคัดค้านบัญชีดังกล่าวได้ภายใน เจ็ดวันนับแต่วันส่งคำบอกกล่าว เมื่อไม่มีการคัดค้านให้ถือว่าบัญชีส่วนเฉลี่ยนั้นเป็นที่สุด เจ้าพนักงานจึงจะให้ผู้ซื้อหักส่วนได้ใช้แทนตามส่วนเฉลี่ยนี้ (มาตรา 319, 320 ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและระเบียบกระทรวงยุติธรรม ข้อ 107) และจ่ายเงินตาม ส่วนเฉลี่ยให้แก่เจ้าหน้าที่อื่น (ถ้ามี)กรณีมีเงินเหลืออยู่ก็ให้จ่ายเงินส่วนที่เหลือนั้นให้แก่ลูกหนี้ตาม คำพิพากษา และถ้าทรัพย์สินของบุคคลภายนอกต้องถูกจำหน่ายไปเพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้ตาม คำพิพากษาก็ให้จ่ายเงินนั้นแก่บุคคลภายนอกตามสิทธิเรียกร้องของบุคคลภายนอกที่มีอยู่ต่อลูกหนี้ ตามคำพิพากษา (มาตรา 322 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง) บรรดาเงินต่าง ๆ ที่ค้างจ่ายอยู่ในศาลหรือที่เจ้าพนักงานบังคับคดี ถ้าผู้มีสิทธิมิได้เรียกเอาภายในห้าปีให้ตกเป็น ของแผ่นดิน (มาตรา 323 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง)

กรณีดังกล่าวทั้งหมดข้างต้นนั้นจะเป็นขั้นตอนการบังคับงานของรถยนต์ที่เรืออันเป็นทรัพย์สินที่ติดงานองไม่ได้สร้างภาระให้แก่ผู้รับงานองในการติดตามเพื่อนำมาบังคับคดี แต่ในบางกรณีนั้นเมื่อเจ้าหน้าที่รับงานองเรือได้อาศัยกระบวนการยุติธรรมผ่านทางศาลจนถึงที่สุดแล้ว แต่ก็ไม่สามารถนำเรือที่เป็นทรัพย์สินภายใต้ภาระงานองมาจัดการตามกระบวนการตามกฎหมายเพื่อชำระหนี้แก่ตนได้ เนื่องจากเรืออาจจะอยู่ในระหว่างแล่นผ่านน่านน้ำประเทศอื่น ๆ และมีได้เข้ามาอยู่ภายใต้อำนาจศาลไทย ในอันที่จะนำค้ำบังคับคดีของศาลไทยใช้กับเรือดังกล่าว หรือเรือดังกล่าวโดยลูกหนี้ผู้งานองเอง หรือโดยผู้เช่าเรือ หรือเจ้าของเรือ ทราบถึงค้ำบังคับคดีที่จะบังคับกับเรือดังกล่าว จึงไม่ยอมให้นำเรือดังกล่าวแล่นผ่านเข้ามาสู่เขตน่านน้ำไทยอันจะทำให้อำนาจศาลไทยครอบคลุมถึง ปัญหาในการบังคับกับหลักประกันการชำระหนี้อันได้แก่เรือที่ติดภาระงานองจึงเกิดขึ้น ซึ่งเจ้าหน้าที่รับงานองเรืออาจตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวตั้งแต่เริ่มต้นพิจารณาที่จะให้สินเชื่อหรือเงินกู้แก่ลูกหนี้ผู้นำเรือมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้โดยการงานองเรือดังกล่าวไว้แล้วก็ได้ ก่อให้เกิดปัญหาแก่ผู้ประกอบการธุรกิจพาณิชย์นาวี เจ้าหน้าที่บางรายอาจคลี่คลายปัญหาดังกล่าวโดยมีข้อตกลงพิเศษกับลูกหนี้ที่จะเข้าจัดการเรืออันเป็นหลักประกันการชำระหนี้เอง เมื่อหนึ่งถึงกำหนดชำระโดยวิธีการอื่นที่มีชำระบังคับงานองซึ่งหากพิจารณาให้ดีแล้ว ข้อตกลงดังกล่าวอาจได้รับการพิจารณาว่าเป็นข้อตกลงที่ฝ่าฝืน มาตรา 711 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ได้ ซึ่งก็ยังคงสร้างความไม่มั่นใจให้กับเจ้าหน้าที่รับเรือไว้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ในรูปของการงานองอยู่นั่นเอง ดังนั้น เจ้าหน้าที่รับงานองเรือจึงได้ค้นหาการสร้าง ความมั่นใจที่จะรับหลักประกันที่เป็นเรือนี้โดยพิจารณาจากกฎหมายทั่วไป ที่มีอยู่ในเรื่องของการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในรูปของวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา

ง. วิธีการชั่วคราวเพื่อคุ้มครองเจ้าหน้าที่รับงานองเรือก่อนมีคำพิพากษา

เจ้าหน้าที่รับงานองเรือ อาจยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์ของตนชั่วคราวก่อนพิพากษา โดยยื่นพร้อมคำฟ้องขอบังคับงานอง ตามมาตรา 254 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เจ้าหน้าที่รับงานองเรืออาจยื่นคำร้องฝ่ายเดียวขอให้ศาลจัดให้มีวิธีการคุ้มครองดังต่อไปนี้

1) ขอให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยในคดีบังคับจำนองซึ่งก็คือ ลูกหนี้ผู้จำนอง เรือ โดยขอให้ยึดถือเอาทรัพย์สินมาอยู่ในความดูแลของเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือ ขอให้อายัด คือ การส่งบุคคลภายนอกมาให้ทำการรื้อหรือชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ในคดี 27 ไม่ว่า จะเป็นทั้งหมดหรือบางส่วน รวมทั้งจำนวนเงินหรือทรัพย์สินของบุคคลภายนอก ซึ่งถึงกำหนด ชำระแก่จำเลย โดยในกรณีถ้าเป็นทรัพย์สินหรือเงินที่จำเลยมีสิทธิจะได้รับ ต้องขออายัดไม่ใช่ยึด การยึดทรัพย์สินชั่วคราวกรณีนี้จะต้องมอบให้เจ้าพนักงานบังคับคดีหรือเจ้าพนักงานอื่นใดรักษาแทนนั้น หรือเจ้าพนักงานอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควร จะให้จำเลยหรือบุคคลอื่นใดที่ไม่ใช่เจ้าพนักงาน รักษาไม่ได้ ผิดกับการยึดทรัพย์สินหลังจากศาลพิพากษาแล้ว ตามมาตรา 302 (2) ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 28

2) ขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามชั่วคราวมิให้จำเลยกระทำซ้ำหรือกระทำต่อไป ซึ่งการละเมิดหรือการผิดสัญญาหรือการกระทำที่ถูกฟ้องร้อง หรือขอให้มีการสั่งให้หยุดหรือป้องกันการเคลื่อนไปเปล่า การบุบสลาย การรื้อ การขาย การยกย้ายหรือการจำหน่ายซึ่งทรัพย์สิน ใด ๆ ที่พิพาทจนกว่าคดีจะถึงที่สุด หรือมีคำสั่งศาลเป็นอย่างอื่น

3) ขอให้ศาลจับกุมและกักขังจำเลยไว้ชั่วคราว ซึ่งกรณีนี้ศาลจะอนุญาต ต่อเมื่อเป็นที่พอใจศาลว่า เพื่อจะประวิงหรือขัดขวางแก่การพิจารณาคดีหรือการบังคับตามคำบังคับ ใด ๆ ซึ่งอาจจะออกบังคับเอาแก่จำเลยหรือในกรณีจำเลยจะหนีออกจากที่ 29

27 ประพนธ์ ศาตะมาน, คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520), หน้า 24.

28 เรื่องเดียวกัน, หน้า 27.

29 เรื่องเดียวกัน, หน้า 29.

อย่างไรก็ตาม การกักขังในกรณีนี้จะกักขังเกิน 6 เดือน นับแต่วันจับไม่ได้ (มาตรา 258 วรรคท้าย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง) ไม่ว่ากรณีใด ๆ ก่อนศาลจะออกหมายยึด หรืออายัด หรือหมายห้ามชั่วคราว หมายจับ หรือคำสั่งใด ๆ ตามที่ขอ ศาลจะให้ผู้ขอชำระเงิน ตามจำนวนที่เห็นสมควรมาวางศาลก็ได้ เพื่อเป็นประกันสำหรับค่าสินไหมทดแทนซึ่งจำเลย อาจ ได้รับตามมาตรา 263 (มาตรา 257 วรรคท้าย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง)

การขอยึดอายัดทรัพย์สินนี้ เจ้าหนี้ผู้รับจ้างเอง หรือซึ่งร้องขอต้องเสียค่าธรรมเนียม เจ้าพนักงานบังคับคดีตามตาราง 5 ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ส่วนการห้าม จาหน่ายจ่ายโอน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไม่ได้กำหนดว่าต้องเสียค่าธรรมเนียม แต่อย่างใด

หากกรณีมีเหตุฉุกเฉินเพื่อให้ศาลพิจารณาคำขอและไต่สวนเป็นการด่วน หรือเพื่อให้ คำสั่งของศาลซึ่งอนุญาตตามคำขอในเหตุฉุกเฉินมีผลบังคับได้ทันทีโดยไม่ต้องส่งให้ศาลทราบ รุทกในคดีบังคับจ้างเองซึ่งก็คือ เจ้าหนี้ผู้รับจ้างเองหรืออาจจะยื่นคำร้องขอฉุกเฉินนี้รวมไปกับ คำขอตามมาตรา 254 เพื่อให้ศาลมีคำสั่งหรือออกหมายตามที่ขอโดยไม่ต้องชักเข้าก็ได้ (มาตรา 266 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง)

นอกจากนี้ ในช่วงระหว่างเวลาก่อนศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด เจ้าหนี้ผู้รับจ้างเอง หรือมีคำขอต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งกำหนดวิธีการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้ขอในระหว่าง การพิจารณาของทุกชั้นศาล หรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษา เช่น ขอให้ชำระเงินหรือทรัพย์สินที่ พิพาทซึ่งได้แก่ เรื่องที่ติดจำนอง มาวางต่อศาลหรือบุคคลภายนอก หรือขอให้ศาลตั้งผู้จัดการหรือ ผู้รักษาทรัพย์สินของห้างร้านที่ทำการค้าที่พิพาท เป็นต้น (มาตรา 264 ประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่ง)

จากบทบัญญัติกฎหมายทั่วไป เพื่อการคุ้มครองชั่วคราวแก่เจ้าหนี้ผู้รับจ้างเอง เรื่อง ซึ่ง ปราบกฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนี้ เป็นวิธีการให้ความคุ้มครองเมื่อมีการเสนอ

คำฟ้องต่อศาลโดยผู้รับจำนองเรือ จะยื่นคำขอคุ้มครองชั่วคราว ทั้งในกรณีธรรมดาหรือในกรณีฉุกเฉินไปพร้อมคำฟ้อง หรือยื่นคำขอคุ้มครองชั่วคราวต่อศาลในระหว่างพิจารณาคดี แต่ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติใดให้ความคุ้มครองแก่ผู้รับจำนอง เรือในช่วง เวลา ก่อนฟ้องหรือเสนอคำฟ้องต่อศาล ซึ่งเมื่อกฎหมายทั่วไปไม่มีการให้ความคุ้มครองในระหว่างเวลาดังกล่าวนี้แล้ว ผู้รับจำนองเรือจึงต้องค้นหากฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง อันจะยังผลให้ตนสามารถได้รับความคุ้มครอง ซึ่งจะก่อให้เกิดความมั่นใจขึ้นอีกระดับหนึ่งเมื่อมีการยอมรับเอาเรือเป็นหลักประกันการชำระหนี้ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวนี้คือ พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 เนื่องจากพระราชบัญญัติการกักเรือนี้ใช้บังคับกับเรือเดินทะเลที่ใช้ในการขนส่งของหรือคนโดยสารทางทะเล ระหว่างประเทศ ประเด็นที่ต้องพิจารณาสำหรับการจำนองเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ผู้รับจำนองเรือมีสิทธิขอให้ศาลมีคำสั่งกักเรือก่อนฟ้องคดีได้นั้น คือ เรือที่จำนองได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น คือ เรือที่มีได้อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุรีมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ซึ่งในพระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับแก่เรือที่มีขนาดตั้งแต่ 60 ตันกรอสขึ้นไป (1 ตันกรอส เท่ากับ 100 ลูกบาศก์ฟุต หรือประมาณ 2.83 ลูกบาศก์เมตร) ที่เดินด้วยเครื่องจักรกลไม่ว่าจะใช้กำลังอื่นด้วยหรือไม่ก็ตาม และเป็นเรือที่มีลักษณะสำหรับใช้ในทะเล ตามกฎข้อบังคับการตรวจเรือที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย (มาตรา 4 พระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุรีมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537) ดังนั้น เรือที่จำนองได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในเบื้องต้นคือ เรือที่มีขนาดตั้งแต่ 60 ตันกรอสลงมา ซึ่งเรือดังกล่าว หากมีศักยภาพเพียงพอที่จะใช้เป็นเรือเดินทะเลที่ใช้ในการขนส่งของหรือคนโดยสารทางทะเลระหว่างประเทศได้แล้ว ผู้รับจำนองเรือดังกล่าวนี้ย่อมมีสิทธิร้องขอให้ศาลมีคำสั่งกักเรือตามพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 นี้ได้ แต่ถ้าเรือขนาดตั้งแต่ 60 ตันกรอสลงมาอันสามารถจำนองได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่มีศักยภาพถึงระดับเป็นเรือเดินทะเลระหว่างประเทศได้แล้ว ผู้รับจำนองเรือดังกล่าวนี้ ย่อมไม่อาจขอให้ศาลสั่งกักเรือตามพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 ซึ่งจะทำให้มาตรการให้ความคุ้มครองก่อนฟ้องคดีบังคับจำนองเรือต่อศาลของเจ้าหนี้ผู้รับจำนองเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ขาดหายไป ส่วนสาระสำคัญของการกักเรือตามพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 นี้ จะได้กล่าวถึงต่อไปข้างหน้า

ในกรณีลูกหนี้ผู้จ้างเอง เรือตกเป็นบุคคลล้มละลาย เจ้าหนี้ผู้รับจ้างเอง เรือจะถือเป็น เจ้าหนี้มีประกัน ซึ่งตามพระราชบัญญัติล้มละลายได้บัญญัติวิธีการขอรับชำระหนี้ โดยเจ้าหนี้จ้างเอง ไว้ในมาตรา 96 กล่าวคือ เจ้าหนี้มีประกันอาจขอรับชำระหนี้ (โดยยื่นขอภายในกำหนดเวลา 2 เดือน นับแต่วันโฆษณาค่าสังพัทธ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่ถ้าเจ้าหนี้อยู่นอกราชอาณาจักร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขยายกำหนดเวลาให้อีกตามมาตรา 91 มิฉะนั้นการประนอมหนี้จะผูกมัดเจ้าหนี้ด้วย และเจ้าหนี้จะมาฟ้องลูกหนี้ให้รับผิดชอบในภายหลังไม่ได้) ภายใต้งาน 1) ยินยอมสละทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายแล้วขอรับชำระหนี้ได้เต็มจำนวน 2) เมื่อได้บังคับเอาแก่ทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้วขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่ 3) เมื่อได้ขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขายทอดตลาดทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้วขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่ 4) เมื่อตีราคาทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้ว ขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่ โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจไถถอนทรัพย์สินตามราคานั้นได้ ถ้าเห็นว่าราคานั้นไม่สมควร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจขายทรัพย์สินนั้นตามวิธีการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และเจ้าหนี้ตกลงกัน ถ้าไม่ตกลงกันจะขายทอดตลาดก็ได้ แต่ต้องไม่ทำให้เสียหายแก่เจ้าหนี้ และเจ้าหนี้หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเข้าสู่ราคาในการขายทอดตลาดได้ เมื่อขายได้เงินสุทธิเท่าใดให้ถือว่าเป็นราคาที่ได้ตีมาในค่าขอ ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่แจ้งโดยหนังสือให้เจ้าหนี้ทราบว่าจะใช้สิทธิไถถอนหรือตกลงให้ขายทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันภายในกำหนดเวลา 4 เดือน นับแต่วันที่เจ้าหนี้ได้ยื่นค่าขอรับชำระหนี้ ให้ถือว่ายินยอมให้ทรัพย์สินนั้นเป็นกรรมสิทธิ์แก่เจ้าหนี้ตามราคาที่ได้ตีมาและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หมดสิทธิไถถอนหรือขายทรัพย์สินนั้น ข้อกำหนดดังกล่าวไม่ทำให้บังคับในกรณีที่ลูกหนี้ผู้จ้างเอง เรือไม่ต้องรับผิดชอบเกินกว่าราคาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน หากเจ้าหนี้มีประกันขอรับชำระหนี้โดยไม่แจ้งว่าเป็นเจ้าหนี้มีประกัน เจ้าหนี้ต้องคืนทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และสิทธิเหนือทรัพย์สินเป็นอันระงับไปคงมีฐานะเหมือนเจ้าหนี้สามัญเท่านั้น

เจ้าหนี้ผู้รับจ้างเอง เรืออาจยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายก็ได้ เนื่องจากเป็น เจ้าหนี้มีประกัน ย่อมมีสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันซึ่งลูกหนี้ได้ให้ไว้ก่อนถูกพิทักษ์ทรัพย์ และย่อมไม่ถูกตัดสิทธิในอันที่จะเรียกดอกเบี้ยในหนี้นั้นได้ตลอดจนถึงวันขายทอดตลาดทรัพย์สินตาม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามมาตรา 744 (5) ในขณะที่หากเจ้าหนี้ผู้รับจ้างเองเรื้อย่นขอรับชำระหนี้จะเรียกดอกเบี้ยได้ถึงเพียงแค่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ตามมาตรา 100 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย 30 ดอกเบี้ยภายหลังวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ยังคงมีสภาพเป็นหนี้อยู่แต่ละขอรับชำระหนี้ล้มละลายไม่ได้เท่านั้น

จ. ผลของการบังคับจ้างเองเรื้อ

ถ้าหนี้ประธานถึงกำหนดชำระแล้ว และเจ้าหนี้ผู้รับจ้างเองเรื้อเลือกที่จะใช้สิทธิบังคับชำระหนี้จากเรื้ออันเป็นหลักประกันในฐานะเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิ แทนที่จะใช้สิทธิฟ้องร้องให้ชำระหนี้ในฐานะเจ้าหนี้สามัญแล้ว เรื้ออันเป็นทรัพย์จ้างเองไม่ว่าจะถูกบังคับจ้างเองโดยวิธีการขายทอดตลาดหรือโดยวิธีการเอาทรัพย์จ้างเองหลุดเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้รับจ้างเอง และราคาเรื้อนั้นมีประมาณราคาต่ำกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระในกรณีเอาทรัพย์จ้างเองหลุด หรือขายทอดตลาดได้ เงินจำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่ก็ดี เงินยังขาดจำนวนอยู่เท่าใดลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบเงินนั้น เว้นแต่จักมีข้อตกลงกันว่าให้ต้องรับผิดชอบเงินนั้นที่ได้จากการบังคับจ้างเองโดยการขายทอดตลาดน้อยกว่าหรือไม่เพียงพอกับจำนวนเงินที่ค้างชำระ

หากเป็นเรื่องของผู้จ้างเองเรื้อโอนทรัพย์สินที่จ้างเองตีใช้หนี้ผู้รับจ้างเองเรื้อ หรือถ้าเป็นการฟ้องขอให้ชำระหนี้ในมูลหนี้สามัญหรือขอให้ชำระหนี้จ้างเองโดยไม่มีคำขอให้บังคับจ้างเองไม่ว่าจะโดยวิธีการขายทอดตลาดหรือโดยวิธีการเอาทรัพย์จ้างเองหลุดเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้รับจ้างเองเรื้อก็ตาม หากเงินยังขาดอยู่เท่าใด ลูกหนี้ประธานยังต้องรับผิดชอบและเจ้าหนี้ผู้รับจ้างเองเรื้อยังมีสิทธิยึดทรัพย์สินอื่นนำมาชำระหนี้ก็ได้

30 อรุณรัตน์ บัณฑิตเสาวภาคย์, การบังคับจ้างเองของเจ้าหนี้จ้างเอง, หน้า

เมื่อเรือที่นำมาจำหน่ายนั้นได้ถูกนำไปจำหน่าย เป็นประกันแก่ผู้รับจำหน่ายหลายคนด้วยกัน ให้ถือลำดับผู้รับจำหน่ายเรียงตามวันและเวลาจดทะเบียน ผู้รับจำหน่ายคนก่อนจะได้รับชำระหนี้ ก่อนผู้รับจำหน่ายคนหลัง อย่างไรก็ตาม ผู้รับจำหน่ายคนหลังจะบังคับตามสิทธิของตนให้เสียหายแก่ ผู้รับจำหน่ายคนก่อนหาได้ไม่ และทรัพย์สินอันได้แก่ เรือที่จำหน่ายนั้นขายทอดตลาดได้เงินเป็น จำนวนสุทธิเท่าใด ก็ให้ชำระหนี้แก่ผู้รับจำหน่าย เรือตามลำดับและถ้ายังมีเงินเหลืออยู่ ก็ให้ ส่งมอบแก่ผู้จำหน่าย

เจ้าหนี้ผู้รับจำหน่ายเรืออยู่ในฐานะ เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิจะได้รับชำระหนี้จากเรืออันเป็น ทรัพย์สินที่นำมาจำหน่ายก่อนเจ้าหนี้สามัญอื่น ๆ ผู้มีสิทธิจะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินทั้งหมดของ ลูกหนี้ ทั้งนี้ไม่ว่ากรรมสิทธิ์ในเรือนั้นจะได้โอนไปยังบุคคลภายนอกก็ทอดค้ำตาม กระนั้นก็ตาม เจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิเหนือเรืออันเป็นทรัพย์สินของในมูลหนี้ที่เกิดจากการรักษาเรือ ซึ่งได้ทำขึ้น เพื่อบำรุงรักษาเรือแล้วตามมาตรา 285 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือเจ้าหนี้ บุริมสิทธิอันเกิดจากมูลหนี้จ้างทำของเป็นงานการขึ้นบนเรือ ตามมาตรา 286 ประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากบุริมสิทธิทั้ง 2 ประเภท ได้ไปจดทะเบียนแล้วย่อมมีสิทธิที่จะได้รับ ชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้ผู้รับจำหน่ายตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 287 ทั้งนี้ภายหลังหักเป็นค่าฤชาธรรมเนียมเพื่อการบังคับคดีตามมาตรา 289, 318 และ 319 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว

2. สิทธิของผู้รับจำหน่ายเรือตามพระราชบัญญัติการจำหน่ายเรือและบุริมสิทธิทาง

ทะเล พ.ศ. 2537

สิทธิของผู้รับจำหน่ายเรือตามพระราชบัญญัติการจำหน่ายเรือและบุริมสิทธิทาง ทะเล พ.ศ. 2537 อาจแบ่งพิจารณาสาระสำคัญซึ่งจกครอบคลุมเกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้รับ จำหน่ายเรือได้ ดังนี้

ก. หลักเกณฑ์การบังคับจำนองเรือ

มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ได้บัญญัติถึงมูลเหตุที่เจ้าหน้าอาจขอให้ศาลบังคับจำนองได้ คือ

- 1) ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้และผู้รับจำนองได้ส่งคำบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ให้จัดการชำระหนี้ ภายในเวลาอันสมควรที่กำหนดให้ในคำบอกกล่าวนั้นแล้วแต่ลูกหนี้มิได้จัดการชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนดนั้น
- 2) เมื่อเรือที่จำนองหรือสิ่งของที่สิทธิจำนองเรือครอบไปถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดสูญหายหรือเสียหายเป็นเหตุให้ไม่เพียงพอที่จะเป็นประกันการชำระหนี้ เว้นแต่เมื่อเหตุนั้นมิได้เป็นเพราะความผิดของผู้จำนอง และผู้จำนองได้เสนอจะจำนองเรือลำอื่นหรือทรัพย์สินอื่นแทนหรือเพิ่มเติมให้มีราคาเพียงพอ หรือเสนอจะรับซ่อมแซมแก้ไขความเสียหายนั้นหรือจัดหามาแทน ซึ่งสิ่งสูญหายไปนั้นภายในเวลาอันสมควร
- 3) ผู้จำนองฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือเงื่อนไขในสัญญาจำนอง ซึ่งตามสัญญาจำนองผู้รับจำนองอาจบังคับจำนองได้โดยไม่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้า

มูลเหตุที่ทำให้ผู้รับจำนองมีสิทธิบังคับจำนองตามข้อ 1) และ 2) นั้นคือ หลักเกณฑ์เดียวกับการขอให้ศาลบังคับจำนองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนมูลเหตุตามข้อ 3) มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สัญญาทั้ง 2 ฝ่าย เปรียบเทียบกันได้ว่ามีกรณีอื่น ๆ ใดๆ บ้าง ที่ผู้รับจำนองไม่ต้องการให้ผู้จำนองกระทำ ซึ่งถ้าหากมีการฝ่าฝืนจะถือเป็นเรื่องร้ายแรงถึงขนาดที่ผู้รับจำนองสามารถบังคับจำนองได้ทันที เช่น ห้ามขายเรือที่จำนองโดยมิได้รับความยินยอมจากผู้รับจำนอง หรือห้ามนำเรือไปทำการค้าในเขตสงครามหรือเขตที่ทะเลอาจเป็นน้ำแข็งในฤดูหนาว เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะเรือไม่เหมือนที่ดินซึ่งตั้งอยู่กับที่ตลอดเวลา เรือจึงเป็นหลักประกันการชำระหนี้ของผู้รับจำนองซึ่งอยู่ในภาวะที่เสี่ยงภัยมากกว่าผู้รับจำนองที่ดิน พระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 จึงเปิดโอกาสให้ผู้รับจำนอง

เรือป้องกันหลักประกันของตนไว้โดยการเจรจาตกลงกับผู้จ้างเรือในประเด็นนี้และกำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงหรือเงื่อนไขในสัญญาจ้างเรือ 31

เนื่องจากในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดหน้าที่ของนายจ้างและลูกจ้างในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยของลูกจ้างในระหว่างการทำงานไว้แต่ก่อนเวลาหนึ่งถึงกำหนดชำระเป็นข้อความอย่างหนึ่งอย่างใดว่า ถ้าไม่ชำระหนี้ให้ลูกจ้างจ้างเข้าเป็นเจ้าของทรัพย์สินซึ่งจ้างหรือว่าให้จัดการแก่ทรัพย์สินนั้นเป็นประการอื่นอย่างใดนอกจากบทบัญญัติว่าด้วยการบังคับจ้าง ซึ่งการตกลงเช่นนี้เป็นการฝ่าฝืนมาตรา 711 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันมีผลให้ข้อตกลงเช่นนี้ไม่สมบูรณ์ การทำข้อตกลงเช่นนี้จัดได้ว่าเป็นข้อกำหนดหรือเงื่อนไขในสัญญาจ้างประเภทหนึ่ง ซึ่งถ้าคู่สัญญาคือผู้จ้างเรือฝ่าฝืนไม่ยินยอมให้ผู้รับจ้างเรือเข้าจัดการเรืออันเป็นทรัพย์สินจ้าง โดยวิธีอื่นตามที่ตกลงกันไว้ อันมิใช่การบังคับจ้างตามกฎหมายแล้ว มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ผู้รับจ้างเรือย่อมยกเป็นเหตุเพื่อขอให้ศาลบังคับจ้างเรือ อันเป็นผลให้ผู้รับจ้างเรือต้องกลับเข้ามาใช้หลักเกณฑ์การบังคับจ้างตามที่กฎหมายกำหนด ดังเช่นกรณีทั่วไป ผู้รับจ้างเรือจึงไม่น่าที่จะตกลงไว้ก่อนเวลาหนึ่งถึงกำหนดชำระว่าให้ตนเข้าจัดการทรัพย์สินจ้าง อันได้แก่ เรือของผู้จ้างในลักษณะที่ผิดแผกจากที่กฎหมายกำหนดแทนการบังคับจ้างดังกล่าวได้ เพราะจะไม่เกิดประโยชน์อันใดจากข้อตกลงดังกล่าวเลย นอกจากนี้ ข้อตกลงดังกล่าวแม้ไม่ขัดขัดในการปฏิบัติตาม มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัตินี้แล้ว แต่ก็ยังคงได้รับการพิจารณาว่าเป็นข้อตกลงที่ไม่สมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งทำให้ข้อตกลงดังกล่าวไม่มีผลบังคับใช้ แต่

31 คณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติการจ้างเรือและบูรณสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 "บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติการจ้างเรือและบูรณสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537," (อัครสาเนา) หน้า 9-10.

ก็ไม่กระทบถึงความสมบูรณ์ของสัญญาจ้างนี้แต่อย่างใด ตามหลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยแยกส่วนที่ไม่สมบูรณ์ออกจากส่วนที่สมบูรณ์ (มาตรา 173 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)

ข. วิธีการบังคับจ้างงานเรือ

วิธีการบังคับจ้างงานเรือนี้ พระราชบัญญัติการจ้างงานเรือและปริมลิตีทางทะเล พ.ศ. 2537 ก็ได้กำหนดวิธีการลักษณะเดียวกันกับในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ บังคับจ้างงานโดยเอาเรือออกขาย หรือโดยการเอาเรืออันเป็นทรัพย์สินจ้างงานหลุดเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้รับจ้างงานเรือ อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติก็ได้กำหนดรายละเอียดบางประการที่แตกต่างจากในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของเรืออันเป็นทรัพย์สินจ้างงานที่มีลักษณะ เฉพาะซึ่งแยกรายละเอียดได้ดังนี้

1) การบังคับจ้างงานโดยการเอาเรือที่จ้างงานออกขายตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติการจ้างงานเรือและปริมลิตีทางทะเล พ.ศ. 2537 โดยผู้รับจ้างงานอาจขอให้ศาลมีคำสั่งให้

- (1) ผู้จ้างงานนำเรือออกขายตามเงื่อนไขและภายในเวลาที่ศาลกำหนด
- (2) ผู้รับจ้างงานนำเรือออกขายตามเงื่อนไขและภายในเวลาที่ศาลกำหนด หรือ
- (3) ยึดเรือที่จ้างงานออกขายทอดตลาด

ทั้งนี้ ศาลจะมีคำสั่งให้ดำเนินการตาม (1) หรือ (2) ต่อเมื่อผู้รับจ้างงานแสดงให้เห็นที่พอใจต่อศาลว่าการดำเนินการโดยวิธีดังกล่าวจะเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่มีส่วนได้เสียมากกว่าการดำเนินการโดยวิธี (3)

วิธีการบังคับจ้างองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นจะกำหนดให้ยึดทรัพย์สินที่จ้างองออกขายทอดตลาด แต่ในพระราชบัญญัตินี้เพิ่มวิธีการขึ้นอีก 2 วิธี คือ ให้ผู้จ้างองเรือจัดการนำเรือออกขายเอง กับให้ผู้รับจ้างองเรือจัดการนำเรือออกขายเอง ซึ่งอาจไม่ใช่การขายทอดตลาดก็ได้ ทั้งนี้เพราะเรือไม่ใช่ทรัพย์สินที่บุคคลทั่วไปสนใจหรือคุ้นเคย เช่น ที่ดิน ผู้ที่สนใจจะซื้อเรือก็มีแต่บุคคลที่อยู่ในวงการธุรกิจการขนส่งทางทะเลด้วยตนเอง การให้ผู้จ้างองเรือหรือผู้รับจ้างองเรือเป็นผู้จัดการขายเรือเอง อาจขายได้เร็วกว่าวิธีการขายทอดตลาด เพราะรู้แหล่งที่จะบอกขายได้ดีกว่า 32

2) การบังคับจ้างองโดยเอาเรือที่จ้างองหลุดเป็นกรรมสิทธิ์ตามมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติการจ้างองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 โดยกระทำภายในเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- (1) ลูกหนี้ได้ขาดส่งดอกเบี้ยมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสองปี
- (2) ผู้จ้างองไม่ได้แสดงให้เป็นทีพอใจแก่ศาลว่าราคาเรือนั้น

มากกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระแก่ผู้รับจ้างอง

- (3) ไม่มีการจ้างองรายอื่น และ
- (4) ไม่มีเจ้าหนี้ซึ่งมีบุริมสิทธิทางทะเลร้องขอรับชำระหนี้ตาม

บุริมสิทธิทางทะเล ซึ่งหากเป็นกรณีการจ้างองเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะกำหนดไว้เพียงว่าต้องไม่มีบุริมสิทธิอื่นได้จดทะเบียนไว้เหนือเรือดังกล่าว ซึ่งบุริมสิทธิเหนือเรืออันอาจจดทะเบียนได้นั้นพอจะเทียบเคียงกับกรณีบุริมสิทธิเหนือสิ่งหาริมทรัพย์อันอาจจดทะเบียนได้ ตามมาตรา 273 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันได้แก่ บุริมสิทธิเหนือเรืออันเกิดจากการรักษาเรือ การจ้างทำของเป็นการงานท่าขึ้นบนเรือ และการซื้อขายเรือ

เนื่องจากเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิทางทะเลมีสิทธิดีกว่าผู้รับจำนองเรือ ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ดังนั้น ถ้าเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิทางทะเลร้องขอรับชำระหนี้ในระหว่างพิจารณาคดี ผู้รับจำนองเรือก็ย่อมไม่อาจเอาเรืออันเป็นทรัพย์สินของหลุดเป็นกรรมสิทธิ์ของตนได้ ผู้รับจำนองเรือชอบที่จะใช้ได้เพียงสิทธิขอให้ศาลบังคับจำนองเพื่อนำเรือออกขายและนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิทางทะเลก่อนที่จะนำมาชำระหนี้ให้แก่ตน 33

ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับการจำนองเรือนี้ มีบัญญัติไว้ในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัตินี้ คือ

คำฟ้องเกี่ยวกับการจำนองเรือตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 นี้ให้เสนอต่อศาลดังต่อไปนี้ คือ

1. ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามกฎหมายว่าด้วยการกักเรือ ในกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ทำการกักเรือไว้แล้วตามกฎหมายว่าด้วยการกักเรือ
2. ศาลแพ่ง ในกรณีที่ไม่ได้มีการกักเรือ

เนื่องจากคดีเกี่ยวกับการจำนองเรือนี้ จัดเป็นคดีที่ต้องใช้หลักกฎหมายพาณิชย์นาวี (Maritime Law) มาใช้ในการพิจารณาด้วย นอกเหนือจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งผู้พิพากษาที่พอจะมีความสันทัดในกฎหมายแขนงนี้มักจะอยู่ที่ศาลแพ่งหรือกระทรวงยุติธรรมเกือบทั้งหมด ไม่ค่อยมีไปประจำตามศาลจังหวัด พระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 จึงบัญญัติให้เสนอคดีดังกล่าวต่อศาลแพ่งให้เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี 34

33 เรื่องเดียวกัน, หน้า 11.

34 เรื่องเดียวกัน, หน้า 12.

ในกรณีที่เจ้าหนี้ผู้รับงานองเรือและเจ้าหนี้บุริมสิทธิทางทะเลได้มีการยื่นคำขอให้กักเรือที่เป็นของลูกหนี้หรือเรือที่ลูกหนี้เป็นผู้ครอบครองต่อศาลที่เรือนั้นอยู่ หรือจะเข้ามาอยู่ในเขตศาล และศาลดังกล่าวได้มีคำสั่งกักเรือแล้ว ศาลที่สั่งกักเรือนี้จะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการงานองเรือนี้ต่อไปด้วย 35

สำหรับการงานองเรือตามพระราชบัญญัติการงานองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 นี้ เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับงานองหรือเอาเรือที่งานองหลุดเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้รับงานองเรือนั้น จะมีวิธีการบังคับคดีตลอดจนวิธีการชั่วคราวเช่นเดียวกับ การงานองเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ด้วยเหตุผลที่ มาตรา 7 พระราชบัญญัติการงานองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 บัญญัติให้ห้ามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาใช้บังคับแก่การงานองเรือตามพระราชบัญญัตินี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกัน และการงานองเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นจะมีวิธีการบังคับงานองโดยใช้วิธีการบังคับคดี ตลอดจนวิธีการคุ้มครองชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บทบัญญัติต่าง ๆ ในเรื่องดังกล่าวนี้จึงนำมาใช้บังคับแก่การงานองเรือตามพระราชบัญญัติการงานองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 นี้ด้วยโดยอนุโลม

ค. การกักเรือ

ดังได้กล่าวแล้วว่าวิธีการให้ความคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษาดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น ไม่มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองช่วงระยะเวลาก่อนผู้รับงานองเรือซึ่งเป็นเจ้าหนี้ในคดีฟ้องบังคับงานองเรือนาคดีฟ้องบังคับงานองขึ้นสู่ศาล กฎหมายซึ่งสามารถให้ความคุ้มครองแก่เจ้าหนี้ในคดีฟ้องบังคับงานองเรือในช่วงก่อนฟ้องคดีต่อศาลได้นั้น

คือ พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 กล่าวคือ เจ้าหน้คดีฟ้องบังคับจำนองเรือมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลก่อนฟ้องคดีขอให้ศาลมีคำสั่งกักเรือดังกล่าว ทั้งนี้สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 มีดังนี้

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 ³⁶

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 นั้น เนื่องมาจากเรือเดินทะเลที่ให้บริการขนส่งทางทะเลระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศประมาณกว่าร้อยละ 90 เป็นเรือต่างชาติ ซึ่งเจ้าของเรือและผู้ดำเนินการงานของเรือเหล่านี้ส่วนมากไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร เมื่อเกิดกรณีที่เจ้าของเรือหรือผู้ดำเนินการงานต้องรับผิดชอบต่อบุคคลซึ่งอยู่ในราชอาณาจักร ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบตามสัญญา ความรับผิดเพื่อละเมิดหรือความรับผิดโดยผลแห่งกฎหมาย บุคคลดังกล่าวก็ไม่สามารถดำเนินการให้เจ้าของเรือหรือผู้ดำเนินการชำระหนี้หรือชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ตนได้ เนื่องจากเจ้าของเรือหรือผู้ดำเนินการงานไม่มีทรัพย์สินอยู่ในราชอาณาจักร ซึ่งหากนำคดีขึ้นสู่ศาลก็ไม่เกิดประโยชน์แก่เจ้าหน้ ประกอบกับพฤติการณ์ที่ตนเองเดียวกันนี้ เจ้าหน้ในต่างประเทศสามารถฟ้องร้องเจ้าของเรือไทยหรือผู้ดำเนินการงานต่อศาลในประเทศของตนได้ สมควรมีกฎหมายว่าด้วยการกักเรือให้อำนาจสั่งกักเรือที่เป็นของลูกหน้ หรือลูกหน้เป็นผู้ครอบครองเพื่อให้เพียงพอที่จะเป็นประกันการชำระหนี้อันมีมูลมาจากสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือนั้นได้ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองเจ้าหน้ในราชอาณาจักรไม่ให้เสียเปรียบเจ้าของเรือหรือผู้ดำเนินการงานต่างชาติโดยไม่เป็นธรรม

36 ไพบูลย์ สุตันตวิรคุณ, "กฎหมายใหม่ที่น่าสนใจ สรุปลักษณะสำคัญของพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534," จุลสารกฎหมายพาณิชย์ 3 (ตุลาคม 2534) : 14-16.

ขอบเขตการกักเรือ (มาตรา 4)

1. เจ้าหน้าผู้ขอกักเรือต้องมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร
2. ลูกหนี้จะมีหรือไม่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรก็ได้
3. เป็นเรื่องหนี้ตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือ
4. เป็นเรือลำหนึ่งลำใดที่เป็นของลูกหนี้ หรือลูกหนี้เป็นผู้ครอบครอง

สิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือ

มาตรา 3 พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 กำหนดสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือซึ่งมีเรือเป็นหลักประกันการชำระหนี้ มีดังนี้

(ก) ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลใด ๆ ที่มีเหตุมาจากเรือหรือการดำเนินงานของเรือ

(ข) การช่วยเหลือกู้ภัยทางทะเล

(ค) สัญญาเกี่ยวกับการใช้ เช่า เช่าซื้อ หรือยืมเรือ การให้บริการบรรทุก หรือสัญญาอื่น ทานองเดียวกัน

(ง) สัญญาเกี่ยวกับการรับขนของทางทะเลที่มีการออกใบตราส่ง

(จ) การเฉลี่ยความเสียหายทั่วไป ในกรณีที่เจ้าของเรือ ผู้ขนส่งและเจ้าของของที่บรรทุกมาในเรือ นั้น มีหน้าที่ต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่เจ้าของทรัพย์สินที่สูญหาย หรือเสียหายจากการกระทำโดยเจตนาด้วยความจำเป็นตามสมควร เพื่อความปลอดภัยร่วมกันของเรือและของที่บรรทุกมาในเรือ นั้น หรือต้องชดเชยค่าใช้จ่ายที่ได้เสียไปด้วยความจำเป็น เป็นกรณีพิเศษ เพื่อประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่ายหรือเพื่อความปลอดภัยร่วมกันของเรือและของที่บรรทุกมาในเรือ นั้น ทั้งนี้ เมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือสัญญาระหว่างคู่กรณีกำหนดความรับผิดชอบในเรื่องนี้ไว้

(ฉ) การสูญหายหรือเสียหายอันเกิดแก่ทรัพย์สินที่บรรทุกมาในเรือ

(ช) การให้บริการลากจูงเรือไม่ว่าโดยวิธีใด

(ซ) การให้บริการนำร่อง

(ณ) การจัดหาของหรือวัสดุใด ๆ เพื่อใช้ในการดำเนินงานของเรือ หรือการซ่อมบำรุงเรือ

(ญ) การต่อซ่อม หรือจัดเครื่องบริภัณฑ์ให้แก่เรือ หรือค่าธรรมเนียมการใช้อู่เรือ

(ฉ) การให้บริการของท่าเรือ หรือค่าภาระหรือค่าบริการในการใช้ท่าเรือ

(ช) ค่าจ้างขนของลงเรือหรือขึ้นจากเรือ

(ซ) ค่าจ้างนายเรือหรือคนประจำเรือ

(ค) ค่าใช้จ่ายของเรือที่นายเรือ ผู้เช่าเรือ ตัวแทนหรือผู้ส่งของได้ทดลองจ่ายไป

แทนเจ้าของเรือ หรือผู้ครอบครองเรือ

(ฅ) ข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในตัวเรือ

(ณ) ข้อพิพาทระหว่างเจ้าของรวมเกี่ยวกับการครอบครอง การใช้เรือ หรือรายได้จากเรือ

(ด) การจำนองเรือ

เรือที่ขอกักได้

1. เป็นเรือเดินทะเลที่ใช้ในการขนส่งของหรือคนโดยสารของทะเลระหว่างประเทศ (มาตรา 3)

2. เป็นเรือของลูกหนี้หรือลูกหนี้เป็นผู้ครอบครอง ซึ่งความครอบครองเรือนั้นมีอยู่ในเวลาที่เกิดสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือและในเวลาที่จะขอให้ศาลสั่งกักเรือ (มาตรา 5)

3. ในกรณีข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในตัวเรือ ข้อพิพาทระหว่างเจ้าของรวมเกี่ยวกับการครอบครองเรือ การใช้เรือหรือรายได้จากเรือหรือข้อพิพาทเกี่ยวกับการจำนองเรือ เจ้าหนี้จะขอให้ศาลสั่งกักเรือลำอื่นที่เป็นของลูกหนี้หรือที่ลูกหนี้เป็นผู้ครอบครอง นอกจากเรือลำที่เกี่ยวกับข้อพิพาทไม่ได้ (มาตรา 6)

ขั้นตอนการกักเรือ

1. ขั้นตอนในศาล

ศาลที่มีอำนาจสั่งกักเรือนั้น เจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องขอกักเรือต่อศาลที่เจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องขออยู่ในเขตศาล หรือศาลที่เรือที่เจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องขอให้ออกกักเรือหรือจะเข้ามาอยู่ในเขตศาล (มาตรา 4) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1.1 เจ้าหน้าที่ยื่นเป็นคำร้องฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง ศาลแพ่งธนบุรี หรือศาลจังหวัดแล้วแต่กรณี

1.2 ศาลที่ได้รับคำร้องจะต้องดำเนินการไต่สวนคำร้องฝ่ายเดียวเป็นการด่วน (มาตรา 8 วรรคแรก)

1.3 หากศาลพอใจว่า สิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือนั้นมีมูล ศาลก็จะออกคำสั่งกักเรือ โดยคำสั่งกักเรือของศาลที่ออกนี้ถือเป็นที่สุด อย่างไรก็ตาม กรณีที่เรือที่เจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องศาลสั่งกักมิได้อยู่ในราชอาณาจักรในเวลาที่ยื่นคำร้อง เจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องให้เป็นที่พอใจศาลว่า เรือนั้นจะเข้ามาในราชอาณาจักร และจะเข้ามาอยู่ในเขตศาล ศาลจึงจะมีคำสั่งกักเรือ (มาตรา 8 วรรคสอง และวรรคท้าย)

1.4 ศาลจะสั่งให้เจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องประกันหรือไม่ก็ได้ ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร แต่หากลูกหนี้มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร เจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องจะต้องวางประกันทุกกรณี เว้นแต่จะแสดงให้เห็นเป็นที่พอใจศาลว่าทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ที่อยู่ในราชอาณาจักรมีไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหน้าที่ยื่นได้ (มาตรา 8 วรรคสาม)

1.5 ออกหมายกักเรือให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการกักเรือต่อไป (มาตรา 9)

2. ขั้นตอนชั้นเจ้าพนักงานบังคับคดี

เมื่อศาลได้ออกหมายกักเรือให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องดำเนินการต่อไปเป็นการด่วน โดยจะต้องแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ซึ่งเกี่ยวกับการปล่อยเรือออกจากท่าทราบโดยพลันว่าศาลได้มีคำสั่งกักเรือแล้วนั้นไม่ว่า โดยทางโทรศัพท์ โทรเลข โทรพิมพ์ หรือวิธีการอื่น เมื่อได้รับแจ้งแล้ว เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยเรือก็ต้องระงับปล่อยเรือออกจากท่าจนกว่าจะได้รับแจ้งจากเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นอย่างอื่น (มาตรา 11)

นอกจากนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดียังมีหน้าที่จะต้อง (มาตรา 12)

- 1) ส่งหมายกักเรือให้นายเรือหรือผู้ควบคุมเรือลงลายมือชื่อรับไว้เป็นหลักฐาน
- 2) บิดหมายกักเรือไว้ ณ ที่เห็นได้ภายในเรือ
- 3) ดำเนินการอย่างอื่นที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุผลตามหมายกักเรือ
- 4) แจ้งเป็นหนังสือให้สถานกงสุลของประเทศที่เรือนั้นมีสัญชาติทราบถึงการกักเรือ

การขอให้กักเรือซ้ำ โดยที่เรืออาจก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือได้หลายประเภทและต่อเจ้าหน้าที่ได้หลายราย ฉะนั้น ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรืออันใหม่ หรือเป็นเจ้าหน้าที่รายใหม่แล้ว ย่อมร้องขอต่อศาลให้กักเรือได้อีกได้ แม้ว่าเรือนั้นจะได้เคยถูกกักแล้วก็ตาม เนื่องจากการกักเรือไม่ใช่การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ ฉะนั้นจึงไม่อาจนำหลักเกณฑ์บางอย่าง อาทิ หลักเกณฑ์การห้ามเจ้าหน้าที่ยึดหรืออายัดซ้ำ ตามมาตรา 290 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้พิจารณาได้³⁷

---

³⁷ ประเสริฐศิริ สุชะวันกุล, "กฎหมายว่าด้วยการกักเรือ," วารสารนิติศาสตร์ 17 (ธันวาคม 2530) : 86-87.

ค่าธรรมเนียมกักเรือ (มาตรา 10)

ค่าธรรมเนียมกักเรือกำหนดไว้ร้อยละหนึ่งของหน้าที่เจ้าหน้าที่จะใช้สิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือแต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท

กรณีที่เจ้าหน้าที่จะฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือ ให้หักค่าธรรมเนียมกักเรือตามอัตราข้างต้น จากค่าขึ้นศาลที่เจ้าหน้าที่จะต้องเสียในคดีนั้นด้วย และให้ถือว่าค่าธรรมเนียมกักเรือเป็นส่วนหนึ่งของค่าฤชาธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ค่าใช้จ่าย (มาตรา 14)

เจ้าหน้าที่จะมีหน้าที่ต้องช่วยเหลือเจ้าพนักงานบังคับคดีและทนายความที่จ้างทั้งปวงที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี

ความรับผิดชอบบุคคลภายนอก (มาตรา 15)

ความรับผิดชอบเจ้าของเรือ นายเรือ ผู้ควบคุมเรือ คนประจำเรือ หรือต่อบุคคลภายนอก เพื่อความเสียหาย ถ้าหากมี อันเกิดจากการกักเรือ ย่อมไม่ตกแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่ตกแก่เจ้าหน้าที่จะวันแต่เจ้าพนักงานบังคับคดีหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ได้กระทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการกักเรือนี้หรือกฎหมายอื่น

ผลของคำสั่งกักเรือ

1. หมายกักเรือใช้บังคับได้ทั่วราชอาณาจักร จนกว่าจะสิ้นอายุความฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือ นั้น และใช้บังคับจนกว่าจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น (มาตรา 16 และ มาตรา 17 (1))

2. การก่อให้เกิด ร้อน หรือเปลี่ยนแปลงใด ๆ เกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในตัวเรือ หรือ สิทธิครอบครองเรือระหว่างที่การกักเรือตามคำสั่งกักเรือมีผลบังคับจะใช้ยันแก่เจ้าหนี้หรือ เจ้าพนักงานบังคับคดีมิได้ (มาตรา 17 (2))
3. เรือที่ถูกกักตามคำสั่งศาลถือเป็นทรัพย์สินอันเจ้าพนักงานได้ยึดไว้ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (มาตรา 18)

การออกคำสั่งปล่อยเรือ

ศาลผู้สั่งกักเรือ จะมีคำสั่งปล่อยเรือในกรณีดังต่อไปนี้

1. กรณีเจ้าหนี้ไม่ยอมช่วยเหลือค่าใช้จ่ายหรือทอดทิ้งค่าใช้จ่าย (มาตรา 11)
2. เมื่อลูกหนี้นำเงินมาวางศาลเต็มจำนวนตามที่กำหนดไว้ในคำสั่งกักเรือโดยยอมรับผิด (มาตรา 19)
3. หากลูกหนี้มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร และลูกหนี้ได้นำเงินมาวางศาลเต็มจำนวนที่กำหนดในคำสั่งกักเรือโดยไม่ยอมรับผิด (มาตรา 20)
4. เจ้าหนี้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยเรือ (มาตรา 25 (1))
5. เจ้าหนี้มิได้ฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ เจ้าพนักงานบังคับคดีปิดหมายกักเรือ (มาตรา 25 (2))
6. ลูกหนี้ยื่นคำร้องขอให้ศาลปล่อยเรือโดยวางหลักประกันหรือบุคคลอื่นซึ่งได้รับ หรือ จะได้รับความเสียหายจากการที่เรือถูกกักยื่นคำร้องขอให้ศาลปล่อยเรือโดยวางหลักประกัน (ในนามลูกหนี้) และศาลได้พิจารณาเป็นที่พอใจ (มาตรา 22)

หน้าที่เจ้าพนักงานบังคับคดีภายหลังศาลสั่งปล่อยเรือ (มาตรา 26)

เมื่อศาลมีคำสั่งปล่อยเรือแล้ว ศาลจะแจ้งคำสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดี และ เจ้าพนักงานบังคับคดีมีหน้าที่ดังนี้

- 1) แจ้ง เป็นหนังสือให้ เจ้าหนี้หรือลูกหนี้ทราบแล้วแต่กรณี
- 2) แจ้ง เป็นหนังสือให้สถานกงสุลของประเทศที่ เรือนั้นมีสัญชาติทราบ
- 3) แจ้งโดยทางโทรศัพท์ โทรเลข โทรพิมพ์ หรือวิธีการอื่น ๆ ให้เจ้าหนี้ที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปล่อยเรือออกจากท่าทราบโดยพลันว่าศาลได้มีคำสั่งปล่อยเรือนั้นแล้ว เมื่อได้รับแจ้งจากเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้วให้ เจ้าหนี้ที่ที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยเรือดำเนินการปล่อยเรือโดยไม่มีชักช้า

การคืนหลักประกัน (มาตรา 27)

ศาลจะมีคำสั่งคืนหลักประกันให้แก่เจ้าหนี้ ลูกหนี้ หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งวางไว้ต่อศาลเมื่อ (มาตรา 27)

- 1) เจ้าหนี้มิได้ฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีปิดหมายกักเรือ และลูกหนี้หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องยื่นคำร้องต่อศาลขอให้คืนหลักประกันของตนเมื่อพ้นกำหนด 30 วันดังกล่าว
- 2) ลูกหนี้มิได้ฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายอันเป็นผลจากการที่เจ้าหนี้ขอให้สั่งกักเรือภายใน 60 วัน นับแต่วันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีปิดหมายกักเรือและเจ้าหนี้ยื่นคำร้องต่อศาลขอให้คืนหลักประกันของตนเมื่อพ้นกำหนดเวลา 60 วันดังกล่าว
- 3) เจ้าหนี้หรือลูกหนี้ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องยื่นคำร้องต่อศาลขอให้คืนหลักประกันของตนไม่ว่าในเวลาที่ใด ๆ และคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่คัดค้าน

การฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือ (มาตรา 28)

เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ปิดหมายกักเรือแล้ว เจ้าหนี้สามารถฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือต่อศาล ดังต่อไปนี้

- 1) ศาลที่สั่งกักเรือ
- 2) ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งมีศาลตามข้อ 1 แต่ศาลจะรับฟ้องไว้พิจารณาต่อเมื่อเจ้าหนี้ได้ยื่นคำร้องที่แสดงให้เห็นที่พอใจว่าการพิจารณาคดีในศาลนั้นเป็นการสะดวก

ในกรณีที่สิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือเกิดจากความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ของบุคคลใด ๆ ที่มีสาเหตุมาจากเรือหรือการดำเนินงานของเรือ หากพนักงานอัยการเห็นสมควรอาจจะรับดำเนินคดีตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือแทนเจ้าหนี้ก็ได้ ซึ่งในกรณีเช่นนี้ พนักงานอัยการมีอำนาจยื่นคำร้องขอให้กักเรือแทนเจ้าหนี้ และให้ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมกักเรือได้ (มาตรา 30)

ส่วนในกรณีที่ลูกหนี้ผู้จำนองเรือตกเป็นบุคคลล้มละลาย ผลในกรณีสิทธิของเจ้าหนี้ผู้รับจำนองเรือตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 จะเหมือนกับสิทธิของเจ้าหนี้ผู้รับจำนองเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น

ง. ผลของการบังคับจำนองเรือ

ถ้าเอาเรือที่จำนองออกขายหรือขายทอดตลาดแล้วได้เงินจำนวนสุทธิ น้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระแก่ผู้รับจำนองเรือ หรือถ้าเอาเรือจำนองหลุดและเรือนั้นมีราคา น้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระแก่ผู้รับจำนอง เงินที่ยังขาดอยู่จำนวนเท่าใดให้ถือเป็นหนี้สามัญ ซึ่งผู้รับจำนองอาจเรียกร้องจากลูกหนี้ได้ แต่ถ้าผู้จำนองเรือไม่ได้เป็นลูกหนี้จะเรียกร้องจากผู้ จำนองไม่ได้ ผู้รับจำนองเรือคงเรียกร้องได้เพียงแต่ให้ลูกหนี้ประธานรับผิดชอบหนี้ที่ขาดอยู่ จนหมดสิ้น ถ้าเจ้าของเรือจำนองเรือเพื่อประกันหนี้ของบุคคลอื่น เจ้าของเรือก็ไม่ต้องรับผิดชอบ มากไปกว่าราคาเรือลำนั้น หากปรากฏภายหลังว่าเอาเรือออกขายแล้วได้เงินมาไม่พอชำระ หนี้ทั้งหมด หลักการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจะให้มีภาระจำนองเรือเป็นประกันหนี้ของเจ้าของเรือ เอง เพื่อนำเงินมาใช้หมุนเวียนในธุรกิจของตนอันจักเป็นการพัฒนาพาณิชย์ของไทยให้เจริญ

ก้าวหน้า กฎหมายจึงให้หลักประกันแก่ผู้รับจ้างเองถือว่า แม้ราคาเรือจะน้อยกว่าจำนวนเงินที่เป็นหนี้ เจ้าของเรือผู้จ้างซึ่งเป็นลูกหนี้ในมูลหนี้ประธานด้วยนั้นต้องรับผิดชอบในจำนวนหนี้ที่ยังขาดอยู่ แต่ถ้าเป็นการจ้างเองเรือเพื่อประกันหนี้ของผู้อื่น ซึ่งไม่ใช่ว่าความประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้ เจ้าของเรือจะรับผิดชอบเพียงเท่ามูลค่าของเรือเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อจูงใจให้สถาบันการเงินรับจ้างเองเรือเป็นประกันการชำระหนี้ของเจ้าของเรือเอง มากกว่าที่จะรับจ้างเองเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ของบุคคลอื่น³⁸ นอกจากนี้ ผู้รับจ้างเองเรือยังทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้บุริมสิทธิ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และเจ้าหนี้อื่น ๆ ของเจ้าของเรือ นั้น ทั้งนี้ ภายใต้งบบังคับตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการจ้างเองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ว่าด้วยเรื่องบุริมสิทธิทางทะเลซึ่งมีผลใช้ได้เลยไม่ต้องจดทะเบียน และสิทธิในการได้รับชำระหนี้อยู่ในลำดับก่อนสิทธิจ้างเองตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เมื่อเจ้าหนี้ผู้รับจ้างเองเรือฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับจ้างเองเรือ นั้น ในกรณีการบังคับจ้างเองโดยวิธีการขายทอดตลาด เงินที่ได้มานั้นให้นำมาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ผู้รับจ้างเองเรือภายหลังจากหักเป็นค่าใช้จ่าย ค่าธรรมเนียมในการขายทอดตลาดและบังคับคดี ในกรณีที่มีเจ้าหนี้ผู้รับจ้างเองเรือหลายรายให้ลำดับการรับชำระหนี้ก่อนหลังเป็นไปตามลำดับ วัน เวลาที่จดทะเบียนจ้างเองเรือ อย่างไรก็ตาม เจ้าหนี้ผู้รับจ้างเองเรือย่อมอยู่ในลำดับที่จะได้รับชำระหนี้หลังบุคคลผู้บุริมสิทธิทางทะเล ซึ่งมีสิทธิเรียกร้องที่เกี่ยวข้องกับเรือที่จ้างเองและมูลแห่งสิทธิเรียกร้องนั้นมีลักษณะตามที่กำหนดในมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติการจ้างเองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ดังนี้

³⁸ คณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติการจ้างเองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537, "บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติการจ้างเองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537," (อัคราเนนา) หน้า 12.

- 1) สิทธิเรียกร้องอันเกิดจากการทำงานในฐานะนายเรือ ลูกเรือหรือคนประจำเรือของเรือลำนั้น
- 2) สิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับการเสียชีวิตหรือบาดเจ็บของบุคคลใด ๆ ที่เกิดจากการดำเนินงานของเรือลำนั้น
- 3) สิทธิเรียกร้องเอาค่าตอบแทนในการช่วยเหลือกู้ภัยเรือลำนั้น
- 4) สิทธิเรียกร้องในมูลละเมิดที่เกิดจากการดำเนินงานของเรือลำนั้น แต่ไม่รวมถึงสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับการสูญหายหรือเสียหายของสินค้า และสิ่งของของผู้โดยสารที่อยู่บนเรือลำนั้น

เหตุผลที่ทำให้เจ้าหน้าที่รับงานของเรือได้รับชำระหนี้ในลำดับหลังบุคคลผู้มีบุริมสิทธิทางทะเล นอกจากจะถือว่าเป็นนายประกันอันที่นายจ้างจักต้องดูแลลูกจ้างให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ในกรณีบุริมสิทธิทางทะเลตามข้อ 1 แล้ว ผู้เสียหายตามข้อ 2 และข้อ 4 จัดเป็นผู้เคราะห์ร้ายสมควรที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายด้วยเหตุผลในทางมนุษยธรรมแล้ว บุคคลตามข้อ 3 ถือได้ว่าเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ให้แก่ผู้รับงานของเรือโดยตรง ในการช่วยให้เรือสามารถรอดพ้นอันตรายในทะเลกลับมาเป็นหลักประกันให้แก่ผู้รับงานของเรือเพื่อบังคับงานของได้ในอนาคต ³⁹

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความแตกต่างระหว่างสิทธิของผู้รับงานองเรือในการบังคับงานองเรือตามประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ และตามพระราชบัญญัติการงานองเรือและนุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537

เนื่องจากการงานองเรือแม้จะมีกฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวข้องกับทั้งที่เป็นกฎหมายทั่วไปซึ่งก็คือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายเฉพาะซึ่งก็คือ พระราชบัญญัติการงานองเรือและนุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 โดยสาระสำคัญเบื้องต้นในการพิจารณาเลือกกฎหมายใดนั้นคือ ขนาดของเรือที่จะนำมางานอง บทบัญญัติกฎหมายบางส่วนที่ตามพระราชบัญญัติการงานองเรือและนุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 มิได้กล่าวรายละเอียดไว้ นั้น มาตรา 7 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ก็ให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับแก่การงานองเรือ ตามพระราชบัญญัตินี้ ทำที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งก็ยังคงให้การงานองเรือ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และตามพระราชบัญญัติการงานองเรือและนุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 มีส่วนคล้ายคลึงกันบ้าง อย่างไรก็ตาม ดังทราบแล้วว่า เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ เนื่องจากเรือเดินทะเลอันเป็นทรัพย์สินที่นำมางานองนั้นมีลักษณะเฉพาะที่จำเป็นต้องมีการเคลื่อนที่ไปมาในน่านน้ำของประเทศต่าง ๆ เกือบตลอดเวลา การนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับทำที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จึงทำให้เกิดความแตกต่างขึ้นระหว่างการงานองเรือตามกฎหมายทั้งสองฉบับนี้ ซึ่งในการวิเคราะห์ส่วนนี้จะมุ่งแยกวิเคราะห์ให้เห็นถึงความแตกต่างเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้รับงานองเรือตามกฎหมายทั้งสองฉบับนี้ ดังนั้น ในส่วนที่ไม่ได้กล่าวถึงนั้นจึงขอให้พิจารณาเบื้องต้นว่ามิได้มีความแตกต่างกันในบทบัญญัติของกฎหมายทั้งสองฉบับทั้งที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรและในส่วนที่พระราชบัญญัติการงานองเรือและนุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ให้อนุโลมมาใช้บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับทำที่ไม่ขัดหรือแย้งกัน ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ในส่วนนี้จักทำให้ทราบว่าสิทธิของผู้รับงานองเรือในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบังคับงานองนั้นตามกฎหมายฉบับใดได้รับการคุ้มครองดีกว่ากัน และสิทธิของผู้รับงานองเรือดังกล่าวนี้มีความเพียงพอแล้วหรือไม่ประการใด โดยแยกพิจารณาดังนี้

1. ความแตกต่างในหลักเกณฑ์การบังคับจำนองเรือ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นกำหนดมูลเหตุให้เจ้าหน้าอาจขอให้ศาล บังคับจำนองไว้ในมาตรา 723 และ 728 ซึ่งจะคล้ายในพระราชบัญญัติการจำนองเรือและ บุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ซึ่งบัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ในมาตรา 16 หากมีส่วนแตกต่างกัน ที่ตามมาตรา 16 (3) นั้นได้เพิ่มเติม ในส่วนที่เจ้าหน้าอาจฟ้องคดีต่อศาลขอให้บังคับจำนองได้ ถ้าผู้จำนองฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือเงื่อนไขในสัญญาจำนองซึ่งตามสัญญาจำนองผู้รับ จำนองอาจบังคับจำนองได้โดยไม่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้า เนื่องจากคู่สัญญาในสัญญาจำนองเรือ นั้นคือ สถาบันการเงินผู้ให้กู้ยืมเงิน และผู้ประกอบการธุรกิจพาณิชย์นาวี อำนาจในการต่อรองของ ทั้ง 2 ฝ่ายไม่ได้ยิ่งหย่อนกว่ากัน วัตถุประสงค์ของมาตรา 16 (3) นี้จึงมีขึ้นเพื่อเป็นการยืนยัน ถึงอำนาจการต่อรองของทั้งสถาบันการเงิน ซึ่งจะกลายเป็นผู้รับจำนองเรือและผู้ประกอบการธุรกิจ พณิชย์นาวีผู้ขอกู้ยืมเงินซึ่งจะกลายเป็นผู้จำนองเรือในการเจรจาขอกู้ยืมเงินโดยมีเรือเป็น หลักประกันการชำระหนี้ดังกล่าวในรูปของการจำนอง

การบังคับจำนองเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นการบังคับจำนอง ไร่ให้จำนวนเงินที่จำนองเรือเป็นประกันที่เป็นสกุลเงินไทย ตามที่ระบุไว้เป็นจำนวนแน่นอนหรือ จำนวนขั้นสูงสุดที่ได้เอาทรัพย์สินจำนองนั้นตราไว้เป็นประกัน ในขณะที่ตามพระราชบัญญัติการ จำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ในมาตรา 8 นั้น มูลหนี้และจำนวนหนี้ที่จำนอง เรือไว้เป็นประกันนั้นจะกำหนดเป็นสกุลเงินไทยหรือสกุลเงินตราต่างประเทศก็ได้ ซึ่งในขณะที่ บังคับจำนองนั้นแม้จะมีความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา คู่สัญญาก็สามารถกำหนด อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราไว้ล่วงหน้าในสัญญาจำนองได้ ซึ่งเมื่อคำนวณแล้วก็ถือเป็นการกำหนด จำนวนเงินแน่นอนตรงตัวหรือจำนวนเงินขั้นสูงสุดที่ได้เอาเรือนั้นตราไว้เป็นประกัน

ข้อขยายทรัพย์อันอาจบังคับจำนองนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 718-721 เป็นการกล่าวถึงลักษณะทรัพย์ที่นำมาจำนองเป็นที่ดิน และยังระบุอีกว่า การจำนอง ไม่ครอบคลุมถึงทรัพย์หรือดอกผลที่จะมีขึ้นในอนาคต หากไม่มีการตกลงกันไว้ โดยมีได้กล่าวถึงว่า

งานงครอไปถึงทรัพย์สินอันเป็นเครื่องอุปกรณหรือไม ทั้งนี้เนื่องจาก มาตรา 147 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า อุปกรณ หมายความว่า "สังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยปกตินิยมเฉพาะถิ่นหรือโดยเจตนาขัดแย้งของเจ้าของทรัพย์สินที่เป็นประธาน เป็นของใช้ประจำอยู่กับทรัพย์สินที่เป็นประธานเป็นอาฉิมเพื่อประโยชน์แก่การจตุดูแลซ้สอย หรือรักษาทรัพย์สินที่เป็นประธาน ..."

การงานงนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้เฉพาะกับอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินตามมาตรา 703 เท่านั้น ที่สามารถนำมางานงได้ โดยบทบัญญัติเรื่องงานงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้ จะให้มีความสำคัญกับการนาค่ดินหรือสังหาริมทรัพย์มางานงมากกว่า จึงทาให้ไม่ได้ดังกล่าว่าไว้โดยขัดแย้งว่า การงานงสังหาริมทรัพย์บางประเภท เช่น เรือนี้จะครอไปถึงอุปกรณของเรือด้วยหรือไม่อย่างไร แต่ถ้าหากอาศัยการตีความนิยามคำว่าอุปกรณ จากบทท้ว่าไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 147 วรรค 3 แล้วว่าอุปกรณย่อมติดไปกับทรัพย์สินที่เป็นประธาน เว้นแต่จะมีข้อตกลงเป็นอย่างอื่น ย่อมเข้าใจได้ว่าการงานงเรืออันเป็นทรัพย์สินประธานย่อมครอไปถึง เครื่องอุปกรณของเรือด้วย เนื่องจากเครื่องอุปกรณเรือนี้ย่อมติดไปกับเรืออันเป็นทรัพย์สินประธานที่นำมางานง ในขณะที่ตามพระราชบัญญัติการงานงเรือและบุรีมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 มาตรา 9 บัญญัติไว้ชัดแจ้งว่า ให้การจดทะเบียนงานงเรือครอไปถึงเครื่องอุปกรณประจำเรือและสิ่งของอื่น ๆ ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีไว้ประจำเรือ ไม่ว่าสิ่งดังกล่าวจะได้มีอยู่แล้วในเวลาที่จดทะเบียนงานงเรือหรือมีขึ้นภายหลังก็ตาม ทั้งนี้ เว้นแต่ผู้งานงกับผู้รับงานงจะตกลงกันเป็นอย่างอื่นโดยระบุข้อตกลงนั้นไว้ในสัญญางานง

2. ความแตกต่างในวิธีการบังคับงานงเรือ

วิธีการบังคับงานงนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ในมาตรา 728 โดยผู้รับงานงฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้พิพากษาสั่งให้ยึดเรือที่งานงเพื่อขายทอดตลาด ในขณะที่ตามพระราชบัญญัติการงานงเรือและบุรีมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 มาตรา 17 ผู้รับงานงเรืออาจขอให้ศาลมีคำสั่งให้ยึดเรือที่งานงออกขายทอดตลาด หรือขอให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้งานงหรือผู้รับงานงนำเรือออกขายตามเงื่อนไขและภายในเวลาที่ศาลกำหนด การกำหนด

เช่นนี้มีผลก็คือ ผู้รับงานเรือและผู้จ้างงานเรือสามารถขายเรือได้เร็วขึ้น เนื่องจากตนเป็นผู้อยู่ในวงการประกอบธุรกิจด้านพาณิชย์นาวี อาจจะหาวิธีการเพื่อขายเรือได้ดีกว่าที่จะรอเพียงวิธีการขายทอดตลาด

ในกรณีการเอาทรัพย์สินงานของบุคคลนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดเงื่อนไขไว้ในมาตรา 729 ส่วนตามพระราชบัญญัติการจ้างงานเรือและนุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 นั้นบัญญัติไว้ในมาตรา 18 ซึ่งบทบัญญัติแตกต่างกัน ในส่วนที่เกี่ยวกับระยะเวลาการขาดส่งดอกเบี้ยมาตรา 18 กำหนดไว้ไม่น้อยกว่าสองปี ขณะที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ว่า เจ้าหนี้ผู้รับจ้างงานเรือจะใช้สิทธิเรียกเอาเรือที่จ้างงานบุคคลเป็นกรรมสิทธิ์ของตนได้นั้น ต้องปรากฏว่าลูกหนี้ได้ขาดส่งดอกเบี้ยมาแล้วเป็นเวลาถึงห้าปี และต้องไม่มีนุริมสิทธิอื่นใดจดทะเบียนไว้เหนือเรือดังกล่าว มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดที่หากเจ้าหนี้ผู้รับจ้างงานเรือตามพระราชบัญญัติการจ้างงานเรือและนุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ประสงค์จะเอาเรือที่จ้างงานบุคคลเป็นกรรมสิทธิ์ของตน โดยเลือกการเอาทรัพย์สินงานของบุคคลตามเงื่อนไขที่กำหนดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้แทน โดยไม่ต้องพิจารณาถึงว่ามีเจ้าหนี้นุริมสิทธิทางทะเลร้องขอรับชำระหนี้ตามนุริมสิทธิทางทะเลหรือไม่

ส่วนมาตรการการกักเรือซึ่งจัดเป็นวิธีการให้ความคุ้มครองชั่วคราวก่อนฟ้องศาลนั้น ทำให้ใช้ได้กับกรณีเรือเดินทะเลที่ใช้ในการขนส่งของหรือคนโดยสารทางทะเลระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นการกำหนดลักษณะการจ้างงานของเรือที่จักสามารถร้องขอให้ศาลมีคำสั่งกักเรือได้ตามพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 ซึ่งมูลหนี้จ้างงานเรือก็สามารถร้องขอให้ศาลมีคำสั่งกักเรือได้ ในขณะที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรือที่จ้างงานกันนั้นจะเป็นเรือกำปั่นหรือเรือที่มีระวางตั้งแต่ 6 ตันขึ้นไป เรือกลไฟหรือเรือยนต์ที่มีระวางตั้งแต่ 5 ตันขึ้นไป ซึ่งอาจจะมีหรือไม่มีลักษณะการจ้างงานเพื่อการขนส่งของหรือคนโดยสารทางทะเลระหว่างประเทศหรือไม่ก็ได้ จึงอาจทำให้ผู้รับจ้างงานเรือที่มีลักษณะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่สามารถร้องขอศาลเพื่อให้มีคำสั่งกักเรือตามพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 เพื่อเป็นหลักประกันอันที่จักดำเนินการบังคับจ้างงานเรือต่อไปได้

3. ความแตกต่างในผลของการบังคับจำนองเรือ

ต่อมาเมื่อผู้รับจำนองนำเรือที่จำนองออกขายทอดตลาดตามคำพิพากษาของศาลแล้ว ได้เงินจำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระ หรือถ้าเอาเรือที่จำนองหลุดเป็นกรรมสิทธิ์โดยประมาณราคาได้ต่ำกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระอยู่นั้นก็ดี เงินที่ยังขาดจำนวนอยู่เท่าใดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 733 บัญญัติว่า ลูกหนี้ประชาชนไม่ต้องรับผิดชอบเงินนั้นเว้นแต่มีการตกลงยกเว้นผลของมาตรา 733 นี้ไว้ ลูกหนี้ประชาชนและ/หรือผู้จำนองก็ต้องรับผิดชอบต่อจำนวนเงินที่ขาดอยู่หลังบังคับจำนองแล้ว ในขณะที่ตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 มาตรา 19 ให้ความถือว่าเป็นหนี้สามัญซึ่งผู้รับจำนองเรืออาจเรียกร้องจากลูกหนี้ประชาชนได้ แต่ถ้าผู้จำนองเรือไม่ได้เป็นลูกหนี้ประชาชนจะเรียกร้องจากผู้จำนองเรือไม่ได้ อย่างไรก็ตาม หากมีการทำสัญญาตกลงให้ผู้จำนองเรือต้องเข้ามารับผิดชอบต่อจำนวนเงินที่ขาดอยู่หลังบังคับจำนองแล้ว ผลก็จะไม่แตกต่างกับการบังคับจำนองเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

นอกจากนี้ ลำดับการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้จำนองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น จะอยู่ในลำดับหลังเพียงเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ค่ารักษาเรือ และมูลหนี้จ้างหาของเป็นการงานขึ้นบนเรือตามที่บัญญัติในมาตรา 285, 286 และ 287 ขณะที่เจ้าหนี้จำนองเรือตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 เจ้าหนี้ผู้รับจำนองเรืออยู่ในลำดับการได้รับชำระหนี้หลังเจ้าหนี้บุริมสิทธิทางทะเลตามมาตรา 22 โดยมีพักต้องคำนึงว่าบุริมสิทธิทางทะเลนั้นได้จดทะเบียนไว้หรือไม่ อย่างไรก็ตาม เจ้าหนี้ผู้รับจำนองเรือตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ย่อมอยู่ในฐานะที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้ผู้รับจำนองเรือและเจ้าหนี้บุริมสิทธิ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว